Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-144370-p0001-0

S. f. 29

1–

Georgius [illegible]

Theol. F. IX. 1066

UNIV.- U. LANDESBIBLIOTHEK

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-144370-p0002-5

DE GRATIA ET LIBERO HOMINIS ARBITRIO: IN

eiuſdē iugulatores orthodoxum inditiū cuiuis cādido orthodoxoq; lectori diuinas p̄ſcrutanti litteras p̄neceſſariū. Subnexis aliq̄t diſputatis, ī ſcholis Frācfordianis & capitularib⁹ congregationib⁹ Prouintię Saxonię Sancti Ioannis Baptiſtę ad amuſſim vſq; elaboratis

Per R.P. Andream Scheunemā Minoritam ſacrę theologię doctorē, eiuſdē p̄uītię Miniſtrum editū.

AN. DO. M. D. .XXIX.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-144370-p0004-7

R.P. ANDREE SCHEVNE=
man Minoritę: de Gratia & Libe=
ro arbitrio iuditium.

D E ſanctaꝝ origīe volūtatum: fi=
dei charitatiſqꝫ pricipiis: quondā
īter orthodoxos et Pelagianos a=
trox fidei ortū eſt bellū: hęreticis
affirmātibꝰ: liberꝝ voluntatis ar=
bitriū exordiū ꝑbere voluntatibꝰ
ſanctis: orthodoxis ex aduerſo ex ſcripturaꝝ
fūdāento ſacraꝝ aſſerētibꝰ: initiū ſctāꝝ cogita
tionū atqꝫ volūtatū ex dei ꝓueire ḡtia: q̄ Chriſt
iāi ſumꝰ. Nūc vō multo atrotius: īhūaniuſqꝫ
rurſꝰ cōſurgit ac reuocat de volūtatis liberta=
te: rōniſqꝫ arbitrio duellū: aſſerētibꝰ liberi arbi=
trii iugulatoribꝰ: nullū ī hoīne liberꝝ eſſe arbi=
triū: verꝝ rem tantūmodo fore de ſolo titulo:
atqꝫ illud ex Platonicis cenſent erupiſſe diſci=
plinis: orthodoxis ediuerſo ex vetuſtiſſimo=
rum patrū fide: & diuinaꝝ ꝑſcrutatione ſcri=
pturaꝝ: affirmātibus: in homine poſt ꝑuari=
cationis ruinā: ſubſtitiſſe volūtatis libertatē:
rōniſqꝫ vł intellectꝰ arbitriū: iudiciūue. Nam
queādmodū poſt vniuerſalis tranſgreſſionis
lapſum: naturalis nō interiit volūtas: neqꝫ ex=
ticta eſt rō (nō ei ītellectu & volūtate muti=

 latꝰ

Luc.x. latꝰ ē homo: ſed vulneratꝰ vt parabola edoce=
mur euangelica) ſic neqꝫ naturalis genuinaqꝫ
extīcta eſt volūtatis libertas: rōniſqꝫ arbitriū
Nō enī de volūtate & intellectu: ſed de volun=
tatis libertate et ītellectꝰ arbitrio ſeu iuditio
vnde liberꝫ arbitriū propagat̉ queſtio eſt. In
hōīe ſiquidē intellectū atqꝫ voluntatem eſſe ī
Gene. ſcriptura vtriuſqꝫ teſtamēti teſtat̉. De Rebec=
xxiiii. ca ei ſcriptū eſt. Vocemus puellam & queras
Ibidē. mus ipſiꝰ voluntatē. Iacob quoqꝫ Simeoni &
xlix. Leui fratribꝰ bn̄dicens: dicebat. In furore ſuo
occiderūt virum: & in volūtate ſua ſuffoderūt
murꝫ. Et de vouētibꝰ: ac dn̄o vota ſpōdētibus=
Deute dicit̉. Quod ſemel egreſſū ē de labiis tuis ob=
xxiii. ſeruabis: & facies ſicut ꝓmiſiſti dn̄o deo tuo=
& ꝓpria volūtate & ore locutus es. Et Delbo=
Iudi.v. ra in cātico ſuo īquit. Qui ꝓpria volūtate ob=
Ro.x. tuliſtis vos diſcrimini: bn̄dicite dn̄o. Ad Ro=
manos quoqꝫ Paulꝰ ſcribēs: ait. Fratres volū=
tas quidē cordis mei & obſecratio ad deū: fit=
ii.Pet.i ꝓ illis ī ſalutē. Et Petrꝰ. Nō eī volūtate hūa=
na: allata ē aliqn̄ ꝓphetia. De intellectu parit̉
Pſal. ſcriptū eſt. Nolite fieri ſicut equꝰ et mulꝰ: qbꝰ
xxxi. nō ē ītellectus. Homo eī diuinarꝫ manuum
factura: ītellectu ac ſpōtanea volūtate: ī his q̄
p̄ſentem reſpiciunt vitā regit̉: equus vero aut
mulus: q̇ his a deo dotatus nō eſt: chāo & fre=
Sa.iiii. no dirigit̉. Et de viro iuſto Sapiēs īquit. Rap=
tus ē

tus eſt: ne maliſtia mutaret intellectū eiꝰ. Ec
pene omnis ſcriptura hominē ītellectu volū=
tateq; dōatū prędicat: q̊d & vulgꝰ etiā ſacraꝝ
expers litteraꝝ: veꝝ agris excolēdis exerci=
tatū vbiuis gētiū clamat. At dices Intellectū
& volūtatē hominis admitto: ſed his quid cū
libero arbitrio cōmune eſt? Multū admodū.
Nam ī his duobus ſolūmō: totius quęſtiōis
cardo voluit̄. In q̊cūq; enī hęc ſunt: illic liberꝝ
eſſe arbitriū oportet. Inde ſiquidē ſequit̄: bru=
ta omnia: ītellectu & volūtate carētia: libero
q̄q; arbitrio eſſe p̄uata: cū libertas volūtati: ar=
bitriū vero rationi ſeu intellectui adſcribitur.
Sed neq; liberꝝ arbitriū potētia eſt anię: ab in=
tellectu & volūtate ſeiūcta: ſed eſt genuina li=
bertas voluntatis: & naturale arbitriū ſeu iu=
ditiū intellectꝰ vł rōnis. Hic quidā ſatis con Ma. ſē.
cīne liberꝝ arbitriū definiēs īquit. Liberꝝ ar= li. ii. d.
bitriū ē facultas rōnis & volūtatis: q̄ bonum .xxiiii.
eligit̄ g̃tia aſſiſtente: & malū eadē deſiſtente.
Clemēs q̊q; apłoꝝ collega. Liberꝝ (īquit) ar= Cle. li
bitriū ē ſēſus anię habens v́tutē: q̄ poſſit ad q̊s iii. recō.
velit actꝰ inclinari. Dicit̄ aūt liberꝝ q̃tum ad
volūtatē: q̄ ad vtrumlibet flecti pōt. Arbitri=
um vero q̃tū ad rōnem: cuiꝰ ē diſcernere inter
bonum & malum. Quod quiſq̄s negauerit (
vt Auguſtini vtar verbis) p̄ catholico cenſen= Au. Hy
dꝰ nō ē. Nō ei minꝰ negat q̄ q̄ volūtatē ītellec= ponoſti
 tumq; cō. li. iii.

tumq; diffitetur, cum naturalem poteſtatē, facultatem, atq; operationem volūtatis: & īntellectus pernegare conuincitur.

Quod autem libertas voluntati, & arbitrium rationi ſeu intellectui conueniat, ſacris edocti diſciplinis cognoſcimus. Eſt enī voluntatis libertas, ſpontaneus ac volūtari9 motus: ſeu facultas poteſtaſq; volūtatis, qua volitum eligitur, & nolitum repudiatur. Nā liberum, ſpontaneum, ac voluntarium, idē ſunt. Quod enī ſpōtanee vl' volūtarie fit, etiā libere fit, quia eccleſiaſtica & apoſtolica diſciplina liberam voluntatis actionem, pro ſpōtanea & voluntaria accipit operatione. Quod vero multa ab homine ſpontanee aguntur ſcriptura teſtatur. De mulieribus ſiquidem
Exo. xxxv. in opus tabernaculi fœderis multa conferentibus, ſcriptum legimus, quod ſponte propa
Le. vii. cuncta tribuebant. Et alibi. Si voto vel ſpōte quiſq; obtulerit hoſtiam, eadē ſimiliter edetur die. Et, Qui ſpōte obtuliſtis deo Iſrael āi
Iudi. v. mas veſtras ad periculum, benedicite domino. De ſpontaneis quoq; oblationibus multa hincinde in ſcripturis leguntur. Ad ſacer
i. Pe. v. dotes: ſeniores ſeu presbyteros etiā Petr9 ait. Paſcite qui in vobis eſt gregem dei: prouidentes nō coacte: ſed ſpōtanee ſecundum deum:

neq;

neq; turpis lucri gratia, ſed voluntarie. Et.
Voluntarie ſacrificabo tibi & confitebor no= Ps.liii.
mini tuo domine. Paulus deniq; Hebreis ſc= Heb. x.
ribens inquit. Voluntarie peccantibus no=
bis poſt acceptam veritatis notitiam iam nō
relinquitur pro peccatis hoſtia. Quiſquis ig=
itur voluntarie ſacrificat, peccat, aut quicq̄d
aliud facit: nulla id agit coacta neceſſitate: ſed
propria, ſpōtanea, voluntaria, ac libera illud
facit voluntate. Vnde Paulus de Oneſimo Ad.Ph
ad Philemōem ſcribens ait. Sine cōſilio tuo ilēonē
nihil volui facere, vti ne velut ex neceſſitate
bonum tuum eſſet, ſed voluntarium. Neceſ=
ſarium enim & voluntarium ex diāetro pug=
nant: quia quod neceſſario fit, libere nō fit, q̄d
vero voluntarie fit, & ſponte, & libere fit.
Rationis vero arbitrium, eſt cordis vel intel=
lectus diſcretiuum iuditium, quo homo īter
bonum malumq; diiudicat & diſcernit, qu=
od brutis inſenſatiſq; non conuenit. De quo
cordis aut intellectus arbitrio, Ioas rex Iu=
da & Hieruſalem, ad ſacerdotes domini loq̄t
dicens. Omnem pecuniam ſanctorum quę iiii.Re.
allata fuerat in templum domini a prætere= xii.
untibus, quæ offertur pro prætio animæ, &
quam ſpōte & arbitrio cordis ſui inferunt in
templum domini, accipiant illam ſacerdo=
tes iuxta ordinem ſuum & inſtaurent

et inſtauret ſartatecta domus. Cernis q̃ pacto
inquit ſpōte & arbitrio cordis ſui vt liberū ar=
Iudith. bitriū prędicet. Iudith ꝑide preſbyteros po=
viii. puli redarguens dicebat. Qui eſtis vos qui tē=
tatis dominū? Poſuiſtis vos tēpus miſerati=
onis dōini: & in arbitriū veſtrū diē conſtitu=
iſtis ei? En vides libertatem volūtati: et arbi=
trium rationi ſeu intellectui adſcribi: vnde li=
berum in homine ꝑdit arbitrium. Omne igi=
tur ꝙ ab homine fit: ſiue bonum ſiue malum
ſpontanea & libera fit voluntate: & ex arbitr=
io vel iuditio rationis: & nō coacta ex neceſſi
tate & ſine iuditio vel arbitrio. Nam ſi etiam
neceſſitate & non voluntarie ab homine ſin=
gula fierent: non minus delinqueret īpie agēs
q̄ lapis deorſum cadens: aut ſol oriens et occi=
dens: & hirundo nidificans: & ciconia tēpora
ſua ſeruans: q̄ haudquaq̄ ob voluntatis ratio=
niſq; defectum peccarent. Multo magis nec
homo angelorum collega: & regni dei ciuis
hæreſq; peccabit non volūtarie ſed neceſſarie
impie agēs. Si deniq; libere: ſpontanee: ac vo=
luntarie homo nō operatur: ſed omnia de ne=
ceſſitate eueniunt: atq; neceſſarie ī omnes ſu=
as operatiōes feratur: quid iuuat tot diuinis
pręceptis hominem obſtringi: aut tot exhor=
tatiōibus mōitiſq; ſanctis extimulari totq;
diſciplinis tum euangelicis tum ꝉ legalibus i=
ſitis.

[illegible] Fruſtra hęc oĩa:et abſq; cõmodo fie-
rent ſi animũ volũtatemq; ſuam:per aſſiſtētē
dei gratiam:accõmodare penitus non poſſet.
Nam quid ꝓdeſt exhortari ſolem ne oriatur:
luceat:aut occidat:et hirũdini ne nidificet:et
ciconię ne tempus ſuum ſeruet:aut aquoſis ĩ-
brib⁹ ne deſup pluāt? Penitus nihil. Sic nẽq;
homini quicq̃ prodeſſet:euangelicis ac lega-
libus pręceptis obſtringi:& apoſtolicis pro-
pheticiſq; exhortationibus extimulari:ſi nõ
ſpontaneo:volũtarioq;:ac libero motu:volũ-
tatē ſuā adhiberet:verũ neceſſario motu:ve-
lut equus ĩdomit⁹ chamo ac fręno ſpoliatus:
pceps in diuinorũ rueret declinaretq; p̄cepto-
rum obſeruātiā:q̃d neō ſānę mētis:ai cui ſal-
tē minima ſcitilla rõnis ineſt:admittit:niſi q
hęreticis nęniis:ne veritatē agnoſcat:ex toto
ſit ĩmerſus. Nā omnis motus (vt diuus Cle- Cle. li.
mēs ĩ diſputatione Petri aduerſus Simōem iii. re
magum inquit) in duas ptes diuidit:vt quę- cog.
dam neceſſitate:quędā volũtate moueantur.
& ea quidē quę neceſſitas mouet:ſēp in motu
ſunt:quę vero voluntas:non ſēp:vt verbi gr̃a
dicā. Solis mot⁹ neceſſitate ducitur vt ſtatu-
tũ cõpleat curſũ omniſq; ſtat⁹ coeli:& miniſ-
teria:neceſſariis motibus cõſtant:homo vero
actuũ ſuorũ motus voluntarios gerit. Et ideo
alia ſũt q̃ ob hoc creata ſunt:vt in miniſteriis

ſuis neceſſitate deſeruiũt, nec facere aliud quĩ-
ppiã poſſũt, niſi q̃d eis ſtatutũ ẽ. Qñ aũt ex-
pleuerit miniſteriũ, creator omniũ: q ita cõſti-
tuit ea, ꝓut voluerit, cõſeruat ea. Alia v̓o ſũt
vbi poteſtas ẽ volũtatis, & ĩ qbꝰ agẽdi q̃ velit
liberꝝ habeat arbitriũ, hec vt dixi, nõ ſẽp ĩ eo
ordĩe, q̃ creata ſũt ꝑmanẽt, ſed ꝓut voluntas
duxerit & aĩmi iuditiũ declinauerit, ſiue bo-
nis: ſiue malis ſtudebũt: hec ille. Cernis cãdi-
de lector q̃ pacto Petrꝰ philoſopho ac mago
Sĩoni ꝯ liberꝝ arbitriũ diſſerẽti reſpõdit & ne-
ceſſariũ motũ a voluntario, vt omẽ errãdi ãſã
tolleret, diſcrimĩauerit. Securꝰ igit̃ prexeris
ſi ĩ obſcuris diuĩarꝝ litterarꝝ locis, ſẽſũ tuũ et
ĩtellectũ, patrũ vetuſtiſſimorꝝ teſtioniis ſub-
ieceris: & illis ipſis te pẽitꝰ coaptaueris: cõfor-
mẽq; reddideris.

Verꝝ enĩuero ꝙ neceſſariũ & volũtari-
um ſiue ſpõtaneũ v̓l liberꝝ diuĩſa ſint: ex ſcrip-
i. Pe. v. turis oſtẽdit. Petrꝰ enĩ ait. Prouidẽtes nõ co-
Ad. acte: ſed ſpõtanee. Et Paulꝰ. Ne velut ex neceſ-
Phile. ſitate bonũ tuũ eſſet, ſed voluntariũ. Alibi q̊q;
ii. Cho. huiꝰ coacte neceſſitatis mẽinit dũ miſericor-
ix. die opera & mũificẽtiã in pauperes cõmẽdat
dicẽs. Vnuſquiſq; ꝓut deſtinauit ĩ corde ſuo
nõ ex triſtitia aut neceſſitate, hilarẽ enim da-
torẽ diligit deꝰ, qui videlicet nõ ex coacta ne-
ceſſitate, ſed volũtarie hilariterq; ſua ĩdigẽti-
bus

bus ac egenis largit᷑. Volūtas ſiquidē homi-
nis bonū malūue q̄d operat᷑, nō facit illud ex
neceſſitate coactionis & violētię, verꝫ ſpōta-
nee atq; libere. Sed diceret quiſpiam, Nonne
Saul volūtarie obtulit? attn̄ dicit ſe neceſſita-
te cōpulſum. Neceſſitate enī (īquit) cōpulſ⁹ i. Reg.
obtuli holocauſtū dn̄o. Cōſequēs ergo ē, ne- xiii.
ceſſitatē coactiōis nō aduerſari ſpōtaneę opa-
tiōi. Verꝫ quia obtulit: ſacerdotale offitiū ꝓ
ꝑſcriptum legis exercēs: atq; ſe hoſtilis neceſ-
ſitatis īpulſu excuſās, redargut⁹ eſt a Samu-
ele. Stulte enim (inquit) egiſti nec cuſtodiſti
mādata dn̄i dei tui q̄ ꝑcepit tibi, ꝙ neq̄quam
ꝓpheta feciſſet, ſi non ſpōtanea voluntate ſed
nuda externa hoſtiū neceſſitate cōpulſ⁹ obtu-
liſſet. Eſt enī in diuinis ſcripturis bifaria cō-
tēta neceſſitas, impellēs ſcilicet & cogēs. De
īpellente neceſſitate loquitur Saul: qui hoſtili
neceſſitate cōpulſus, obtulit ſacrifitiū domi-
no, De q̄ & ī pſalmis ꝓpheta. Impulſus (īqu- Ps. c.
it) euerſus ſum vt caderē ſed dn̄s ſuſcepit me xvii.
Hac quoq; neceſſitate cōpulſus Iacob patriar-
cha, qui & Iſrael appellat᷑: Beniamin filiū ſuū
vnice a ſe dilectū vt pāis īediā neceſſitatemq;
mitigaret, dimiſit cū fratrib⁹ ſuis dicēs. Si ſic Gene.
neceſſe eſt, facite q̄d vultis. Et hec neceſſitas, xliii.
volūtarię actiōi nō aduerſat᷑. Eſt quoq; neceſſi
tas cogēs, & hec vel eſt charitatiua vl' offenſi-

ua vl'

ea viſiuſta ſeu moleſtaria. Neceſſaria charita-
tiua coactio: nõ aduerſatur ſpõtaneę volũtati
Huiuſmodi ſiquidem coactione, duo diſcipu-
li Emaus caſtellũ petẽtes, coegerũt dominũ
Luce. dicẽtes. Mane nobiſcũ dñe qm̃ aduesperaſcit.
xxiiii. Et Paul⁹. Fact⁹ ſum iſipiens, vos me coegiſt-
ii. Cho. is Et Hieronim⁹ de aſſumptiõe virginis Ma
xii. rię. Cogitis me (inquit) o Paula & Euſtochiũ
immo charitas Chriſti me compellit. Sed
neq; offenſiua ſeu ſcandaloſa coactio volun-
tarię actioni repugnat: vt ex Paulo id elicere
Gal. ii. poſſum⁹. De Petro eĩ is ait. Si tu cũ iudęus
ſis gẽtiliter viuis & nõ iudaice: quõ gẽtes co-
Gal. vi. gis iudaiſare. Et de pſeudo apoſtolis hęreti-
ciſq;. Quicũq; eĩ (ĩquit) volũt placere deo ĩ car-
ne: hi cogũt vos circũcidi: tm̃ vt crucis Chriſ-
ti pſecutionẽ non patiãt. At ĩuita seu ĩuolũ-
taria neceſſaria coactio: pẽit⁹ volũtati aduer-
ſat: & q̃ſi ex diãetro repugnat libero arbitrio
vt ex ſup̃ allegatis locis diui Petri atq; Pauli
euidẽtiſſime cernit. Inuolũtariũ ſiquidẽ vo-
lũtario ex oppoſito repugnat: cõſectãeũ igit ẽ
Inuolũtariã neceſſariã coactionẽ libero aduer-
ſari arbitrio. Inuolũtaria enĩ neceſſaria coac-
tiõe cœlũ mouet: ſol in occaſũ vergit: hirũdo
nidificat: cicõia tẽpora ſua ſeruat: et generali-
ter om̃is creatura volũtate rõneq; orbata ſuas
opatiões exercet. Libera vero, ſpõtanea: atq;
volun

volūtaria motione, ſola diuina, angelica, & hu-
mana natura, ſuis ĩ opatiōĩb⁹ vtit᷑. Mēiniſſe
deniq; conuenit, ꝑter neceſſariā ĩuitā coactionē
aliā eſſe ĩuitā coactionē, ſed volūtariā vł libe-
rā nō neceſſariā: q̄ a ſcholaſticis (vt aiūt) doc-
torib⁹, volūtas ſeu volitio mixta appellat᷑, q̄
partim voluntaria, partim inuolūtaria fore
dinoſcitur, qua Ioab princeps militię Dauid
regis: ĩ populi Iſrael numeratiōe vtebat᷑ quā
volūtarie ac ĩuolūtarie exequebat᷑. Volūta- i. Para.
rie ſiquidē qm̄ egreſſus eſt & circuiuit vniuer- xxi.
ſum Iſrael: & reuerſus eſt ĩ Hieruſalē: deditq;
Dauid numerꝝ eorꝝ q̄s circuierat. Inuolūta-
rie vero: qm̄ Leui & Bēiamī nō numerauit eo
q̄ ĩuit⁹ exequeret᷑ imperiū regis. Hui⁹ etiā ĩ-
uitę volūtarię coactionis meminit Paul⁹ dū i. Cho.
ĩquit. Veh mihi ſi nō euangeliſauero. Si enī ix.
volēs hoc ago mercedē habeo. Si autē ĩuitus
diſpēſatio mihi credita ē. Verꝝ hęc ĩuita uo-
lūtaria coactio: libero arbitrio non repugnat:
quēadmodū iterna neceſſaria coactio: q̄ q̄ſi ex
diāetro vt ꝑmiſſū eſt volūtati aduerſat᷑. Ha-
bet q̄q; ipſa eadē volūtaria coactio triſtitiā ā-
nexā: et ob id ĩuite fieri merito dicit᷑. Cū triſti-
tia ſiquidē Ioab exequebat᷑ ĩperiū regis. Et cū
triſticia negociator nautic⁹: merces in mare
ꝓiicit vt ꝑiculū euadat: q̄ iminens mertiū in
mare ꝓiectio: ꝑtī volūtarie: ꝑtī inuolūtarie fi-

eri

eri clariſſimū eſt. Vtriuſq; autem coactiōis
ij. Cho. Paulꝰ meīnit vbi ait. Vnuſquiſq; ꝓut deſti-
ix. nauit in corde ſuo, nō ex triſtitia aut ex neceſ-
ſitate. Volūtarię quidem ſeu liberę dū inquit
non ex triſtitia, neceſſarię vero vbi ait, aut ex
neceſſitate, q̄ꝝ alterā ꝓpter mixtā volūtatē,
alterā ꝓpter futuros in eccleſia dei hæreticos
qui oīa de neceſſitate euēire affirmāt: aſſerit
Quinīmo (vt ad ſcopū noſtrū reuertamur)
Saul mentiebat nam hoſtes nō cogebant eū
ad ſacrificiū offerendū, ſed hoſtili cōgreſſu ad
fortiꝰ pugnādum. Rectiꝰ igitur egiſſet ſi pug-
nę ſe ſub diuinæ ꝓtectionis confidentia com-
miſiſſet, q̄ ꝙ cōtra diuinā voluntatē ordinati-
oneq; munꝰ arripuerit, ad q̄d nēo eundē etiā
ſi ſacerdotali fungeret offitio, cōpuliſſet.

Nūc ſupereſt vt ex litteris diuinis īueſ-
tigemꝰ volūtatis noſtrę liberas & ſpōtaneas
oppoſitas actiones, penes quas volūtatis li-
bertas pēſitat, q̄ ſūt velle ac nolle. In prouer-
Prov. biis ſiquidē Salomō ait. Vult & nō vult pi-
xiij. ger. Et in libro Heſter de populo Suſis & grā-
Heſt. i di cōuiuio Aſſueri regis legimꝰ. Nec erat q
nolētes cogeret ad bibēdū, ſed vt ſūeret vnuſq-
Eſaie. i ſq; q̄d vellet. Eſaias quoq; dicit. Si volueritis et
audieritis me bona terrę cōmedetis, & ſi no-
lueritis et me ad iracūdiā ꝓuocaueritis gla-
di

dius deuorabit vos. Et ī euāgelio. Ioſeph aūt
vir eius cum eſſet iuſt⁹, & nollet eā traducere Mat. i.
voluit occulte dimittere eā. Et rurſ⁹ de Petro
domi⁹ ait. Cum eſſes iunior cingebas te & ā= Io. xxi.
bulabas vbi volebas, cū aūt ſeneris extendes
manus tuas, & alius te cīget & ducet quo tu
nō vis. Et Paul⁹. Nō enī (inquit) q̄d volo bo= Ro. vii.
num facio, ſed q̄d nolo malū hoc ago. Habue=
runt ergo Petrus, Paul⁹, & Ioſeph, popul⁹q;
Suſis, ac piger liberas ſpontaneaſq; actiones
ſimplices volūtatis, quia Paul⁹ nō neceſſarie
ſed voluntarie et libere voluit et noluit: niſi qs
ꝓprio inixus cerebro, neceſſariū accipere ve=
lit ꝑ voluntario, ſpōtāeo, & libero, q̄d nullus
ſane mētis admittere q̄uiſmō dinoſcit: alioq
lapis neceſſario deorſum cadens, voluntarie
rueret, & ſol voluntarie & ſpontanee oriret,
occideret, & luceret, hirundoq; volūtarie ni=
dificaret, ciconia ſpontanee tempora ſua ſer=
naret, que admodum abſurda & ꝓter rationē
eſſe videtur, carent enim huiuſmodi res ītel=
lectu & voluntate, & ꝑ cōſequens libero arbi=
trio, q̄ angeli & homines, ſingulari q̄dā mūe=
re, cōdonati ſunt. Eſt ergo in homine vt ſatis
ſuperq; ꝓbauimus: voluntatis libertas & rō=
nis arbitrium: que liberum arbitrium inuūt:
quia liberū arbitrium ſecundum rem (vt diu⁹
pater Bonauentura inquit) nil aliud eſt: q̄ in=
telle

Bona. tellectus & volūtas, licet ab eis diſcrepet ſe-
ii. Sē. d. cūdum ratione, q̄d quiſqȝ reiecerit, volūtatē
xxv. p. atqȝ intellectū ꝓntiat eſt neceſſe. At dices. Li=
l. q. ii. berū arbitriū ex Platōicis erupiſſe ſcholis diſ=
ciplinisqȝ, ac euāgelium liberi arbitrii voculā
penitꝰ ignorare. Sed demiror, vnde Petrꝰ p̄mꝰ
& ꝑcipuus poſt Chriſtū euāgelii ꝑco, eccle=
ſieqȝ paſtor: liberi arbitrii voculā didicerit: quū
Platōis ſcholā ac diſciplinā oīno ignorauerit
neqȝ ei Platōis palęſtrā Bethſaida Galileę vi=
culus agnouit quippe q̄ arte piſcatoria pelle=
Clemēs bat, attamē vt Clemēs i tertio recognitionū
libr. iii. libro refert, docte atqȝ erudite aduerſꝰ Sionē
Recog. magū de libero arbitrio definiēs diſputauit.
Nunquid Petrꝰ liberi arbitrii ſciētiā ac diſci=
plinam e Peripateticorū aut Platōicorū ſcho=
lis hauſerit? Nunqd & indocta ruſticorū co=
hors vniuerſitatū collegia ſtudia ue vnde libe=
ri arbitrii rationem didicerit perluſtrauerit?
Nam interrogati, liberum voluntatis arbi=
trium ſe habere eodemqȝ libere agere ꝓfitent̄.
Liberū ergo arbitrium docti & indocti ꝓfitēt̄
hereticis dēptis qui Chriſto & eccleſię in om=
nibꝰ aduerſant̄. Cōfitet̄ illud Clemēs apl'orū
collega Irenęꝰ Tertullianꝰ, et poſt illos Cipa=
nus Ambroſiꝰ Hieronimꝰ Auguſtinꝰ Hila=
rius & vniuerſus eccleſiaſticorū ſcolaſticorūqȝ
doctorū ꝓbatiſſimꝰ cętꝰ. Nulli ergo omnino
hoīm

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-144370-p0018-4

hominū, abſq; periculo & hereſeos nota fas ē
diffidere arbitrii eſſe libertatē, ſed ſollicite ex
columnis, & ꝓbatiſſimis eccleſię patrib⁹ ex:
quirere, q̃les operationes homo, ꝑ liberę vo:
luntatis arbitrium ꝑficere poſſit. Non enim
quicq̄d volumus, eueſtigio facim⁹ Paulo di:
cete. Velle adiacet mihi ꝑficere autē bonū nō Ro. vii.
inuenio.

Alię enī ſunt opationes liberi arbitrii ī
ſtatu hominis inſtituti, & alię deſtituti, alię
q̄q; reſtituti. In primo ſiquidē ſtatu, homo ex
ſola gratia creante rect⁹, iuſtus, & innocens,
extitit. Fecerat enī de⁹ hominē (vt ſcriptura Gn̄. i.
refert) rectū, ad imaginē quippe & ſimilitu:
dinē ſuā creauit illum, q̃lis videlicet ipſe ē, id
eſt bonū, rectum, purum, p̄uitate carentem:
natura īſontē, intelligentē, volūtate liberum
omni v̓tute preditū, bonis omnib⁹ ornatum.
Nam deus (īquit Ieſus filius Sirach) ab ini: Ecli. xv.
tio cōſtituit hoīem, & reliquit illū in manu
cōſilii ſui, adiecit quoq; illi mandata & p̄cepta
dicēs. Ex omni ligno paradiſi comede, de lig: Gn̄. ii.
no autē ſcientię boni & mali ne comedas. In q̄:
cūq; enim die comederis ex eo, morte morie:
ris Tale ergo acceperat homo liberū arbitriū
q̄ ſi auxiliantē ſibi dn̄m nō deſeruiſſet: eiuſq; p̄:
cepta non cōtempſiſſet, in bonis quę p gratiā
creationis acceperat, ꝑſeuerare potuiſſet. At

vbi ab icommutabili bono defecit: ea per q̄ ad
eternā atq; imarceſſibilē corporis animiq; in-
corruptionē puenire potuit, pdidit, nilq; ſibi
retinuit, niſi q̄d ad tēporalē ptiet vitam, ad q̄
liberꝝ arbitriū p creationis gr̄iā, ſeu generali
(vt aiūt) ifluxu ſeſe extēdere ſolūmodo pote-
rit. Accepit igit homo in ſtatu inſtituto, per
creationis gr̄iā, nō ſolum velle & nolle: ſed et
bene ac meritorie velle atq; nolle, q̄d volūtas,
creationis gratia adiuta, libere elicere potuit
Male ei ac demeritorie velle ac nolle, ex ſeip-
ſo facere potuit et poteſt. Feciſſet ergo homo:
ſi a deo cōditore ſuo nō defeciſſet ex libera ſua
volūtate & rōnis arbitrio iudicioq; & cōſilio:
p gr̄ię creātis aſſiſtētiā vniuerſa opa recta que
fuiſſent ad decorē pſētis & eterne vitę, de qb⁹
mercedē ſibi vēdicaſſet tēporalē & eternā. At
vbi ſerpēti obtēperauit cōſenſitq; dicenti. Ne-
Gñ. iii. quaq̄ morte moriemini. Scit eni deꝰ, ꝙ in q̄-
cumq; die comederitis ex eo, aperiētur oculi
veſtri, & eritis ſicut dii ſciētes bonū & malū.
Cui cū cōſenſiſſet, eueſtigio pmariā ac origi-
nalē perdidit iuſtitiā rectitudineq;. Inſup &
bōis, qb⁹ ad eternā et imortalē pficere potuit
vitā, nudatum ſe agnouit, atq; in bonis natu-
rē, quib⁹ temporaliter ac trāſitorie pficit, le-
thaliter ſe vulneratū vidit, & e regno dei, ad
mortis iperium trāſlatū, & ſpirituali capti-
uitate

uitate abductum. In illa enī (inqt diu⁹ Proſper) vniuerſalis præuaricationis ruina, nec ſubſtātia hūanæ naturæ erepta eſt, nec volūtas ſed lumē decuſq; vtutum, quibus fraude īuidētis exuta eſt. Perditis autē, p q̄ ad ęternam atq; inamiſſibilē corporis animiq; incorruptionē poterat puenire, quid ei remāſit niſi q̄d ad tēporalē ptinet vitā, q̄ tota dānationis eſt & pœna? Propter q̄d natos ī Adā renaſci oportet in Chriſto, ne in illa quis īueniat̄ generatione quę perijt. Nā ſi poſteri Ade ī illis vtutib⁹ naturaliter agerēt, in quib⁹ Adā fuit ante peccatū, nō eſſent natura filij irę: nō eſſēt tenebrę, nec ſub poteſtate tenebrarū, ſaluatoris deniq; gr̄tia non egerēt: quia nō fruſtra boni eſſent, nec iuſtitiæ p̄mio fraudarent̄, habētes ea bona q̄rum amiſſiōe p̄mi parētes de padiſo exulare meruerūt. Manet itaq; poſt p̄uaricationem ſubſtātia, manet forma, manet vita & ſenſus, ratio & volūtas, cęteraq; corporis atq; animę bona: q̄ etiā malis vitioſiſq; nō deſunt: ſed in his non habēt veri pfectionē, quæ mortalem vitā honeſtare poſſunt, ęternā aūt conferre nequeunt hęc ille. In hoc itaq; ſtatu naturæ deſtitutæ, poteſt homo libera ſua voluntate & ex rōnis iuditio & velle & nolle, nec nō et bene ac male velle, ſed nō meritorie: quia ſic deſtitut⁹ nequit quidq̄ facere quod ad

Proſper Aqtā. c⁹. de. li. arbi.

 deco

decorē attinet eternæ vitæ: qa de⁹ nō accepto fert opa vt ſic facta, neqꝫ p̄mio digna diiudicat eternę vitę: tāet ſi ea tēporali trāſitorioqꝫ præmio rēunerat. At ī ſtatu naturæ reſtitutę per gtiā redēptoris & renaſcentię, pōt homo iterato meritorie velle libera ſua volūtate: totus enī hō in gratiā priſtinā eſt receptus, q̄ pdiderat in Adā. Vnde cōſequēs eſt vniuerſa hōīs opa bona (ſi ſaltem non affuerit ſiniſtra ītentio peccatiqꝫ obſtaculū) deo eſſe accepta et gta: atqꝫ p̄mio etnę vitę laureāda. Facit ergo homo p gratiā Chriſti reſtitutus opera, q̄ nō ſolū ſūt ad decorē p̄ſentis, verū & ęterne vitę, et hoc non ex ſe, ſed ex gratia dei reſtituente.

i. Chor. xv. Gratia enī dei (īquit Paulus) ſum id q̊d ſum & gratia eius in me vacua non fuit: ſed abundantius illis omnibus laboraui, non ego aūt ſed gratia dei mecum.

Et quia a ſtatu inſtituto a deo cecidimus, & nūc omnes ex dānato damnati naſciūr alterā eſſe natiuitatē, qua ex iuſto iuſti renaſcimur, neceſſe eſt cōfiteamur. Ibidē. Sicut enim in Adam (inquit Paulus) omnes moriūtur, ita & in Chriſto omnes viuificabunt. Et ſicut p inobediētiā vnius hominis peccatores cōſtituti ſūt multi, ita p vnius obedientiam iuſti cōſtituentur multi. Ro. v. Prima ſiquidem natiuitate

pecca

peccatores naſcimur et filii iræ atq; pditiõis, obnoxii quippe ſum⁹ ſentẽtiæ ac damnatiõi, quæ ĩ Adã lata ẽ. Quocũq; die cõederis ex eo Gen̄. ii.
morte morieris. Ob id Dauid dicebat. Ecce ĩ Ps̄. L.
iniquitatib⁹ cõceptus ſum, & in peccatis cõcepit me mater mea. Et Iob ſecũdũ editiõem ſeptuagita. Nemo mũd⁹ (ĩquit) a ſorde: neq; Iob.xv.
infans cui⁹ eſt vnius diei vita ſup terram. Et alibi ſcriptũ eſt. Occupatio magna creata eſt Eccĩ.xl.
omibus hominib⁹, & iugum graue ſup filios Adã, a die exit⁹ de vẽtre matris eoꝝ, vſq; in diẽ ſepulturę in matrẽ omniũ. Cõſtat igit̃ ex his ꝙ ĩ ſtatu naturę lapſę, impii, peccatores, iniq, filii iræ, pditionis, & mortis naſcimur. quãuis a ſanctis & renatis concipimur ꝑcreamurq; progenitoribus Neceſſaria enim vniuerſis Adę filiis eſt altera natiuitas, qua per ſpiritũ ſanguinẽ et aquã cœlo: regno Chriſti & dei naſcimur. De qua dominus Nicodemo Ioh.iii.
dicebat Niſi quis nat⁹ fuerit denuo nõ poteſt videre regnum dei. Et rurſus. Niſi quis rena: Ibidm.
tus fuerit ex aqua & ſpiritu ſãcto, non poteſt introire regnum dei. Quod natum eſt ex carne caro eſt, et quod natũ eſt ex ſpiritu ſpiritus eſt. Nõ miteris quia dixi tibi oportet vos naſci denuo. Spiritus vbi vult ſpirat: & vocẽ ei⁹ audis, ſed neſcis vnde veniat aut q̃ vadat. Sic eſt omnis qui natus eſt ex ſpiritu. Hanc vero

renaſcenciam. ſeu alterā hominis natiuitatē.
ꝓphete recreationē renouationemq; frequent̄
Ps̄. l. appellitāt. Nam niſi noua quedam foret cre:
atio: ꝓpheta non diceret Cor mūdum crea in
me de⁹ & ſpiritum rectū innoua in viſceribus
Ps̄. c. i. meis. Et. Popul⁹ q creabit̄ laudabit dominū
Ps̄ c. iii. Et. Emitte ſpiritum tuum & creabuntur &
Ezechi. renouabis faciē terræ. Et Ezechiel. Effundā
xxxvi ſup vos aquā mundā et mundabimini ab om:
nib⁹ inquinamētis veſtris. Et auferā cor lapi:
deum de carne veſtra & dabo vobis cor nouū
& ſpiritum nouū ponā i medio veſtri. Vtri:
Ioā. i. uſq; quoq; natiuitatis Ioānes mēinit dicens.
Qui nō ex ſāguinib⁹, neq; ex volūtate carnis
neq; ex volūtate viri, ſed ex deo nati ſunt. Et
Gal. vi. Paul⁹ vas electionis. Neq; circūciſio (īquit)
aliquid valet neq; ꝑputiū, ſed noua creatura.
Multa alia diuinę ſcripturę loca alterā īnuūt
hominis generationē & renaſcētiam, quę ad
ſalutē ſūmope neceſſaria ē. Sicut eni ꝑma ne:
ceſſaria eſt ad vitā tēporalem: ſic ſecūda neceſ:
i. Cor. ſaria ē ad vitā eternā. Sicut eni (īquit) Paul⁹
xv. ꝑm⁹ homo de terra terrenus, & ſecundus ho:
mo de cœlo cœleſtis. Sic & hic. Nā q̄lis tre:
nus, tales & terreni, & q̄lis cœleſtis, tales &
cœleſtes. Igit̄ ſicut portauimus imaginē ter:
reni, portem⁹ & imaginē cœleſtis, quia caro
& ſāguis regnū dei poſſidere nō poſſunt. Pria
ſiquidē

ſiquidē natiuitate in peccatis ꝓcreati ſumus
& iniquitate, altera vero ſecūdum deū creati
ſum9 in iuſtitia et veritate. Ex p̄ma natiuita:
te quicqd ab hōine fit, etiā ſi optimū ſit pctm̄
eſt, & a dn̄o reꝓbatum & dāpnatū, quia tot9
homo cum vniuerſis ſuis operib9, meliorib9
etiā, damnationi & morte obnoxius eſt eq̄ nę
Sine cultu enim veri dei (īquit Ambroſius) Ambro
etiā q̄d v̄tus videtr eſſe, pctm̄ eſt, nec placere libro 5.
vllus deo, ſine deo poteſt. Qui vero deo nō pl' de voca:
acet: cui niſi ſibi et diabolo placet? At ex alte: tiōe gen
ra natiuitate, q̄ ī nobis etiā p Chriſtū facta ē ti. ca. iii
hōinis opera meliora deo ḡta ſunt & accepta
quia ex deo facta ſūt. Cū autē tota renaſcētia
renouatio et recreatio ex ipſo p ipſum et ī ipſo
eſt, quō non ex ipſo p ipſum & in ipſo hōinis
ſūt opa meliora? Hæc eſt gratia q̄ per Ieſum
Chriſtum facta eſt, q̄ chriſtiani et filii dei no:
minamur & ſumus. Quia ex p̄ori natiuitate
homines ſumus q̄ cōmunis eſt bōis & malis
Ex altera vero filii dei, & hæredes regni. Ch:
riſti & dei, quā ipſi cōtēpnūt. Et ſi renaſcunt:
regenerationis tn̄ ſacramentum reiiciunt &
floccipendūt, indignos ſeſe iudicātes ęternæ
vitę. Cęterū iudei atq̄ gētes ſe iuſtos arbitrāt
ex p̄ria natiuitate q̄ mundo naſcūtur atq̄ illā
ipſam iuſtitiā, operibus ſtatuere, roborare,
ac cōſeruare conātur: verū diuerſimode vari:

eq;. Iudęi quidē opibus legis, gētes vero operib⁹ v̓tutū: at vtriq; a recto tramite & a veri-
Ro. x. tatis via ac iuſtitię regulis aberrāt. Ignorantes enī dei iuſtitiā, & ſuā quęrentes ſtatuere iuſtitię dei nō ſunt ſubiecti. Ea ꝑpter chriſtiani diuinis edocti regulis atq; decretis: ex prima natiuitate nō iuſtos ſed ípios, peccatores dānatos & ꝑditos ſe arbitrantur agnoſcūtq;: ideoq; non ſuā quęrunt ſtatuere iuſtitiā, q̄ ex ꝑma radice nulla eſt, ſed Chriſti, q̄ ex gratia renaſcētiæ ac recreationis magna eſt. Nō enī ex opib⁹ legis vl̓ naturaliū v̓tutum: ſed ꝑ ſpm̄ ſāguinem & aquam, q̄ teſtimonium dant in
i. Ioā. v. terra, iuſtificāt̄. Ob id Paul⁹ gentiū doctor, hominis iuſtificationem attribuit non opib⁹ legis, aut philoſophicis v̓tutib⁹, ſed fidei me-
Ro. iii. diatoris dicēs. Arbitramur iuſtificari hōinem ꝑ fidem, ſine opib⁹ legis. Hanc autē diuinā & chriſtianam iuſtitiā, q̄ per ḡtiā Chriſti ī regenerationis ſacramēto iuſtificamur, nō quęrimus ſtatuere, cōſeruare et cōfirmare ꝑ legis aut v̓tutū opera, ſed per fidem quæ per dilectionē operat̄, hoc eſt per fidem & opera eius quę ex charitate oriunt̄. Fidei igitur iuſtitia: non ſtatuit̄ legis aut v̓tutū opibus, verū fidei, ſpei, & charitatis opib⁹ roborat̄ confirmat̄q;. Errāt ergo nō parū: qui fidei atq; charitatis operib⁹, chriſtiāę iuſtitię, cōſumationē
ſtabili

ſtabilimētum nutrimentūq; tribuere rēnuūt
ex diuiniloq̄ Paulo erroris occaſionē ſūentes
qui aduerſ⁹ naturę iuſtitiā, q̄ Iudei ac gentes
ſtatuere operib⁹ legis et v̓tutū vt ꝑmiſſum ē
conātur, haud indocte ſuis in epiſtolis diſpu:
tat: q̄ errore q̄q; obnoxii Pelagiani tenebant,
q ſoli⁹ naturę legis, aut doctrinę adminiculo
adiutos ſaluari poſſe abſq; diuinæ gratiæ ad:
iutorio impie docebāt. Errāt nihilominus,
qui Pelagianoꝶ ſpiritu inflati, regeneratiōis
gratiā puuls recēter mundo genitis denegāt,
veluti nō eſſent in peccatis cōcepti & in iniq:
tatib⁹ nati: veꝶ iudaica naturali iuſtitia iuſ:
ti: ac ſi gratia Chriſti, & recreatiōis ſpū non
egerēt: cum tamen et ipſi ex eadem ꝑditionis
radice pullularūt vnde ipſoꝶ parētes originē
traduxerūt. Hinc eſt ꝙ queādmodū parentes
ſic & eoꝶ puuli regenerationis recreationiſq;
indigēt ſacramento ac ſpiritu. Veꝶ enimuero
humani generis hoſtis Satanas: ſumope in:
ſidiat̄ oīb⁹, et maxime puulis; ꝑfecto ſciēs
taliū eſſe regnū cœloꝶ, atq; eoꝶ āgelos ſemp
videre patris faciem, certo perſpitiens. Ob id
inſidias p hæreticoꝶ machinamēta eis mo:
lit̄ ſtruitq; ne in ſacræ regenerationis ordine,
& cādidato renatoꝶ numero inueniātur, ſed
magis in ꝑditoꝶ dānatorumq; precīſo cœtu
ſocietateq; ꝑſeuerēt. Errant nihiloſeti⁹ qui re:

b v gené

generationis ac recreatiōis gratiā etiā proh dolor noſtris ſeculis reiterāt: q̄ſi nō ſufficeret eis vna fides, vnū baptiſma, vna ue regenerationis gratia: cōtra diuinę legis inſtitutū hac in re aperte facientes. Apoſtolus enī de reite-
Heb. vi. rantib⁹ baptiſmū Hebreis ſcribēs īquit. Impoſſibile eſt enī eos qui ſemel ſunt illumīati: guſtauerūt etiā donū cœleſte, & ꝑticipes facti ſunt ſpiritusſancti, guſtauerūt nihilomin⁹ bonum dei verbum, v̄tuteſq̧ seculi vēturi, & ꝓlapſi ſunt: rurſus rēouari ad pœnitētiā: rurſus crucifigētes ſibi metipſis filiū dei & oſtētui habētes. Sic nimirū in erroris caliginem abducūtur, qui matris ſuę eccleſię dico, regulas atq̧ īſtituta īpudēti animo floccipēdunt cōtempnūtq̧, et ſuis innixi ingeniis variis īuoluūtur erroꝝ tenebris.

Primā hominis natiuitatē p̄uēit ḡtia creans q̄ generalis (vt aiunt) appellat̄ īflux⁹ qua homo a deo accepit eſſe, ītelligere, & velle. Hinc diuus pater Auguſtin⁹. Vt eſſes (īquit), vt ſentires, vt audires, vt conſentires, præuenit te miſericordia eius: præuenit enī te in omib⁹. Alterā vero natiuitatē p̄uenit ḡtia recreās et ſaluās: q̄ eſt gratia q̄ chriſtiani & filii dei p Chriſtum nomīamur & ſum⁹, q̄ ut ſ̄ pōn ſuperior maiorq̧ eſt, Auguſtino dicēte.

Aug⁹. Ser. x. de v̄bis. apl̄i.

Au.

Maior

Maior eni est gratia q̄ chriſtiãi ſumus, q̄ quia homines ſumus, p hãc ſiquidem bene eſſe, & meritorie velle, & intelligere accipimus. Ex dono igit̃ p̃me natiuitatis ſumus, ſentimus, intelligimus, & libere volum9. Sed ex dono renaſcentiæ deo grati ſum9, bene intelligim9 & recte libere volum9. Cõſideranda eſt autẽ naturalis voluntatis libertas, penes velle & nolle. Nam bene & male velle additamenta ſunt, ex gratia aut vitio pfluentia. Hic Bernhard9 de libero arbitrio definiẽs. Velle (iqt) ineſt nobis ex libero arbitrio. Non dico velle bonũ aut velle malum, ſed tãtum velle. Velle eteni bonum pfect9 eſt, velle malũ defect9. Velle vero ſimpliciter ipſum eſt, q̊d vl̃ pficit vl̃ deficit. Porro ipſum vt eſſet, creans gratia fecit, vt pficiat, ſaluãs gr̃cia facit. Itaq; liberũ arbitrium nos facit volẽtes, gr̃ia beneuolos. Ex ipſo nobis ē velle: ex ipſa bonũ velle. Quẽadmodũ namq; aliud eſt timere ſimpliciter, aliud timere deum: & aliud amare ſimplicit̃, & aliud amare deũ: quippe timere & amare ſimpliciter quidẽ, plata, affectiones: cũ additamẽto autẽ v̓tutes ſignificant: ita q̊q; aliud ē velle, aliud velle bonum. Simplices namq; affectiones inſunt naturaliter nobis, tanq̃ ex nobis: additamẽta ex gr̃ia. A deo igit̃ velle, quõ timere, quomodo & amare accepimus i

Bernh. de li. ar.

cõditi

cōditione naturę: vt eſſemus aliqua creatura.
Velle autē bonum, quō & timere deum quō
& amare deum, accipim⁹ in viſitatione gr̄tiæ
vt ſimus dei creatura. Hec ille. Ex quib⁹ liqui=
do cōſtat, ꝙ naturalis volūtatis libertas pe=
nes velle & nolle, & non penes additamenta
penſitatur. Vnum eni additamētoꝝ ex gr̄tia
alterum ex vitio propagatur. Paulo dicente.
i.Chor. Abundātius omnibus laboraui, non ego autē
xv. ſed gratia dei mecum, vel que in me eſt. Et. Si
Ro.vii. autē q̄d nolo malum facio: iam nō ego operor
illud, ſed q̄d habitat in me peccatum. Velle
igitur bōum ex gratia, velle vero malum, ex
peccato originem trahit. Voluntas etenim
dum a gratia recreāte incitatur, bonum eadē
gratia cooperante operatur, dum vero a vitio
vel peccato, q̄d naturę adheret prouocatꝰ, ma=
lum operatur, neutrū autē neceſſarie, ſed vo=
Ps. liii. luntarie facit. Propheta ſiquidem dicit. Vo=
Hep.x. luntarie ſacrificabo tibi. Et Paulus ait. Vo=
luntarie peccantibus nobis. Ex vno addita=
mētoꝝ premium vite, ex altero demeritum
mortis eternæ propagatur. Concedimus er=
go, atq; cum matre omnium noſtrum, eccle=
ſia ſcilicet dei ſentimus, ꝙ origo ſanctarum
voluntatum ex deo & recreationis gratia pen
deat. Virtus enim gr̄tiæ (inquit Proſper) non
hoc in voluntatibus operatur vt nō ſint: ſed vt
ex

ex malis bonæ, & infidelibus ſint fideles, &
ex ſeruiētibus peccato ſint ſeruiētes iuſtitiæ,
& q̄ ī ſemetipſis ſunt tenebrę, lux efficiātur
in domino, q̄d mortuū erat viuificatur, q̄d ia-
cebat erigitur, q̄d perierat īuenit, q̄d dānatū
erat a dānationis vinculo liberatur. Hęc ille.
Ea ppter voluntates noſtræ nō ex nobis, ſed
ex deo & regeneratiōis ḡtia ſāctæ ſunt, rectę
atq; piæ, quæ ex nobis ob īnatam malitiam
impiæ ſunt & dānatæ. Quæ ſi bonæ ſanctęq;
nōnunq̄ hōib⁹ videātur, eo q̣ pręſētem hāc
vitam formoſam pulchramq; efficiāt vt eth-
nicoꝝ, phariſeoꝝ & hypocritarū ſunt opera
īpię tamē ſunt et malę: quia ex infidelitate &
fuco inanis glorię cōcipiūtur. At qa rectę ac
ſanctę hominū iuditio iudicātur, ne paterna
pietas, atq; nomen dei ſanctū blaſphemet, vt
habet hominū mores, q ad blaſphemādū fa-
ciles leueſq; ſūt, mercedē huic vitę cōformē,
p illis ipſis cōfert, ęternā vō vitā non aſſequūt.
Sic Niniuitę ob pœnitētiā haud neglectā ad
Iōę pphetę cōtiōes, ſubuſiōis ppę dilationē Iōe. iii.
a dn̄o meruerūt. Sic Achab ppt ſui hūiliati-
onē audire p Heliā Teſbitē meruit. Quia hūi-
liat⁹ ē mei cauſa: nō īducā malū ī dieb⁹ ei⁹: ſed iii. Re.
ī dieb⁹ filii ſui inferā malū domui ei⁹. Sic Na- xxi.
buchodonoſor rex Babilōis: p mercede a dn̄o
trā accepit Aegipti vt Ezechiel teſtat ppha
Dedi

Ezechi. Dedi eni (īquit) ei terrā Aegipti, pro eo φ la-
el'xxix. borauerit mihi, ait domin⁹ de⁹. Sic Aegipti-
Exo.i. acę obſtetrices domos, pro ſeruitute Hebræ-
orum pręgnātib⁹ oſtēſa, viciſſim acceperunt
q̄s illis dominus edificauit. Sic hypocritę, ꝑ
erogatis ī pauperes elemoſinis, deuotiſq; ora-
tionib⁹, mercedē cōdignā in ꝓſenti a domino
Math. acceperunt. De quibus domin⁹. Amen dico
vi. vobis receperunt mercedē ſuam. Sic pagani,
ſic Iudei, hæretici, & ꝑuerſi chriſtiani, ꝑ be-
nefactis temporalem tranſitoriāq; recipiunt
remunerationē, vitam vero q̄ eſt ſine fine, nō
aſſequnt᷑. Qui q̄uis aliq̄tiēs īterrogati, reſpō-
dere ſolent ſe opera hominū iuditio meliora,
ad dei facere honorē, mentiunt᷑ tamē, gloriā
propam potius in ipſis affectātes, q̄ dei. Om-
Philip. nes eni' īquit Paulus quæ ſua ſunt querunt
ii. nō q̄ Ieſu Chriſti. Qui vero Chriſti gloriā nō
querit, neq; dei patris ſed ſuā querat honorē
eſt neceſſe. Solet quoq; diuina benignitas ple-
rumq; ipiorꝝ iuſtis ſecundū ſeculū deſideriis
acquieſcere & petita cōcedere, verꝝ non in pe-
tentiū ꝑfectum, ſed ruinā & ꝑnitiem: veluti
filiis Iſrael cōtigit in deſerto, qui Aegiptia-
cis aſſuefacti moribus, ſup cœleſti pane nau-
ſeam'i ꝓbo concipientes animo deſiderioq;
carnes quibus veſcerētur petierunt dicentes
Quis det nobis ad veſcēdum carnes? Recor-
damur

damur piſcium quos comedebam⁹ ĩ Aegip= Nũe. xi.
to gratis: ĩ mẽtem nobis venerũt cucumeres
& pepones, porriq;, cępæ & allia. Anima no=
ſtra arida eſt, nihil aliud reſpiciũt oculi noſt=
ri niſi man. Nauſeat enĩ anĩa noſtra ſup cibo
iſto leuiſſimo. Quid vero ex hac im ꝓba peti=
tione illis ipſis cõtigerit eueneritq; audiam⁹.
Subinfert enĩ. Adhuc carnes erant ĩ dẽtibus Ibidẽ
eoꝝ: nec defecerat huiuſcemodi cib⁹, & ecce
furor domini cõcitat⁹ in populũ, percuſſit eũ
plaga magna nimis. Dauid q̃q; huius diuinę Ps.
vltionis meminit dicens. Adhuc eſcæ erãt ĩ lxxvii.
ore ipſoꝝ & ira dei aſcẽdit ſuper eos. Sic piis
ſecundum ſęculũ, & importunis ſecundum
deum, deſideriis impioꝝ, domin⁹ frequẽter
acquieſcit & poſtulata largit̃ q̃d dum fit: mũ=
dus eos iuſtos & deo optime meritos arguit.
Sed ex his eternæ vitæ decorẽ nõ aſſequntur
neq; eam affectant nẽpe qui hui⁹ vitæ dulce=
dine & gloria irretiti tenentur.

Eſt autẽ triphariã ĩ ſcripturis contenta
libertas. Prima naturalis appellat̃ libertas q̃
natura hõĩs a deo dõata eſt quę apud Pau=
lum poteſtas hoc vł illud faciẽdi vocat̃. Nam i. Cor.
ea poteſtate ſeu naturali libertate potuit mu ix.
lierẽ ſecum circumducere potuit & a Corin= ii. Cor.
thiis & a Teſſalõicẽſib⁹ vitę neceſſaria poſtu= xi.
lare

ſare verum noluit hac vti poteſtate. Poteſt ſiquidē homo hac naturali libertate et poteſtate vniuerſa opera facere q̄ ad decorē ſunt p̄ſentis vitę ſed nō ęterne. Et nō ſolum opera externa facere poteſt veꝝ et interna. Dilectionē nempe actum eſſe interiorē animę nemo eſt q ambigat: quē etiam poſſe elicere ethnicos & pub-
Mat. v. licāos, domin⁹ teſtat̄ dicens. Si enī diligitis eos qui vos diligunt: quā mercedē habebitis? Nōne & publicani hoc faciūt? Et ſi ſalutaueritis fratres veſtros tantū qd amplı⁹ facitis?
Lu. vi. nōne & ethnici hoc faciūt? Alibi qꝫ. Si diligitis eos qui vos diligunt quę vobis eſt ḡtia? Nā & peccatores diligentes ſe diligunt. Et ſi benefeceritis his qui vobis bn̄faciūt, q̄ vobis eſt gratia? Siquidē & peccatores hoc faciūt. Cōſtat ex his, ꝙ peccatores ethnici & publicāi ex ſola gratia creāte: ſeu generali (vt aiūt) influxu, bn̄facere & diligere ſuos benefactores poſſūt: licet ꝑ benefactis: temporalē ſolūmodo cōſequātur mercedē. Non enī naturalis hæc voluntatis libertas, ꝑ peccatū primi parentis deperdita eſt, ſed vulnerata: vt adeo libere bonū ꝑficere nequit, ſicut ī ſtatu a deo inſtituto: vbi peccatū non regnabat in noſtro mortali corpore veluti modo dn̄iat̄. Poteſt ergo homo libera & ſpōtāea volūtate, ī ſtatu deſtituto elicere actus & operationes philo-
ſophica

ſophicarꝝ vtutum, nō autē euangelicarꝝ. Nā
philoſophicę virtutes, nō ſunt veræ vtutes,
q̄uis vmbram & ſpeciem exhibent verarum
virtutū: quę vt diuus Proſper inqt nō fruſtra Proſper
& inutiliter a philoſophis poſſdent. Multū de li. ar.
enim ex his in hac vita honoris & gratiæ cō-
ſequunt. Sed quia in his ſtudiis, non deo ſed
diabolo ſeruiunt, licet habeant de vana laude
mercedem, ad illam beatarꝝ virtutum nō p-
tinēt veritatem. Etiam manifeſtiſſime patet
in impiorꝝ animis nullā habitare virtutem,
ſed & omnia opera eorꝝ īmunda eſſe atq; pol-
luta, habētium ſapientiam nō ſpiritualē, ſed
trenam, animalē nō cœleſtē, non chriſtianā
ſed diabolicam, nō a patre luminū ſed a pnci-
pe tenebrarꝝ, dum & ipſa quæ non haberent
niſi dante deo ſubdant ei qui primus receſſit
a deo. Hęc ille. Pręt hanc libertatem, ē altera
quę ḡtię ſiue ḡtuita: & deo placita atq; accep-
ta libertas recte appellat. De q̄ Paulꝰ. Vbi (1. Chor.
īquit) ſpiritus domini ibi libertas. Et hęc nō iii.
niſi piorum hominū eſt, & in gratia Chriſti
exiſtentium, qua libertate poterit homo per
gratiam Chriſti vniuerſa facere opera: q̄ ſunt
non ſolū ad decorē præſentis vitæ, verum &
futuræ. Et iſtorꝝ operꝝ principium atq; initi-
um, non tribuimꝰ ſpontaneę noſtrę volunta-
ti, ſed deo & gratie ſuę, qua recreati renouati

Proſp. de li. ar. Gal. iiii. Mat. x. Philip. ii. i. Ioan. iiii. Ro. v.

& renati ſumus. Nã per aduentũ recreantis gratię nõ tollitur, ſed iuuatur, liberꝝ arbitrium. Neqꝫ enim ob id (iquit Proſper Aqtanicus) tollitur liberꝝ voluntatis arbitriũ, ſi pncipia, & ꝑfectus: & perſeuerãtia in bonis vſqꝫ in finem, dei dona eſſe dicant͛, qm̃ opitulationẽs diuinæ gratię ſtabilimẽta ſunt voluntatis humanæ. Volentes oramus: & tamen miſit deus ſpiritum ĩ corda noſtra clamãtem abba pater. Volentes loquimur, & tamen ſi verũ eſt q̃d loquimur, nõ ſumus loquẽtes nos, ſed ſpiritus patris noſtri qui loquit͛ ĩ nobis. Volẽtes operamur ſalutem noſtram, & tñ idipſum velle atqꝫ operari dei eſt, qui operatur in nobis et velle & perficere: ꝓ bona ſua volũtate Volentes diligimus deum & proximũ, ſed tamen charitas ex deo eſt, diffuſa ĩ cordibus noſtris, per ſpiritum ſanctũ qui datus eſt nobis. Hoc de fide, hoc de tollerantia paſſionũ, hoc de pudicitia coniugali, hoc de continẽtia virginali, omnibuſqꝫ virtutib9, ſine exceptione ꝯfitemur, ꝙ niſi donata eſſent nobis nõ inuenirentur in nobis. Et ꝙ liberꝝ arbitriũ naturaliter homini inditum maneat in natura ſed qualitate et conditione mutata, ꝑ mediatorẽ dei et hõiũ, hominẽ Ieſum Chriſtum qui ipſius volũtatem ab eo q̃d ꝑuerſe volebat auertit, & in id q̃d ei bonũ eſſet velle cõuertit:

vt delec

vt delectacione affecta, fide mūdata: ſpe recta, charitate accenſa, liberalem ſeruitutem ſuſciperet & ſeruilē abiiceret libertatē. Hec ille. Cernis candide lector pͥncipium tribui gratiæ q̄ renati ſumus, ī operibus bonis deo placitis. Sed neq; per hoc liberꝫ arbitrium pͥpria priuatur actiuitate, qua actiue cōcurrit in opere recto atq; deo accepto. Cuius actiuitatem ac cooperationem tota īnuit ſcriptura In Geneſi ſiquidem legimus. Dixit dominus ad Cayn. Nōne ſi bene egeris recipies? ſin aūt male ſtatim in foribus peccatū tuum aderit, ſed ſub te erit appetit⁹ tu⁹ & tu dominaberis illius. Hic deus ipſe optim⁹ maxim⁹, Cayn liberꝫ arbitriū habere proteſtat̃, atq; eodem agere & nō pati clariſſime docet. In nouo q̄q; teſtamento ait ſeruus ille fidelis. Dōine qnq; talenta tradidiſti mihi ecce alia quinq; ſuperlucratus ſum. Lucrari nō potuit niſi liberum arbitriū haberet ſe actiue, alioquin diceret ſe decem talēta accepiſſe. Et Paul⁹ īquit. Abūdātius omnib⁹ laboraui: nō ego aūt ſed gratia dei mecū. Simul ergo operant̃ liberꝫ arbitriū & gratia, vt ait Hieronimus. Et Bernardus dicit apoſtolum fuiſſe ſocium operatiōis. Et Ezechiel. Si impius egerit pœnitenciam ab omnib⁹ factis & cetera, in iuſtitia ſua quam operatus eſt viuet. Operatur ergo, & nō ſolū

Gn̄. iiii. — Math. xxv. — i. Cor. xv. — Ezechi. xi.

i. Ioã iii. recipit iuſtitiã. Et Ioãnes. Omnis qui habet
hanc ſpem in ipſo (deo) ſanctificat ſe ſicut ille
ſanctus eſt. Ecce liberi arbitrii actiuitatem.
i. Pe. i. Simile dicit ſanctus Petr9. Animas veſtras
caſtificantes i obediẽtia charitatis. Et Paul9
i. Cor. Caſtigo corpus meum & in ſeruitutẽ redigo
ix. Si ergo debem9 nos ſanctificare, animas noſ
tras caſtificare, ac corpora noſtra caſtigare,
& in ſeruitutem redigere, id profecto non fiet
abſq; libero arbitrio: neq; ſine actiõe liberi ar-
bitrii. Secus quoq; ſentiendum ẽ de operibus
liberi arbitrii, & ſecus de gr̃tia cœlitus infuſa
ad q̃m liberꝝ arbitriũ paſſiue tantum ſe habet
ad opera vero quæ ex gratia & libero prodeũt
arbitrio, ſe habet actiue & non paſſiue. Sicq;
bonum opus deo acceptum gratumq;: totum
eſt a libero arbitrio, totumq; a gratia ſaluãte:
verꝝ non totaliter: quia partialiter a gratia: et
partialiter a libero ſit arbitrio, queadmodũ i
operibus naturę: vt ẽ ſolis illumiatio: q̃ tota a
deo eſt atq; ſole, verꝝ nõ totaliter, quia ptialit̃
a deo, & partialiter a ſole. Sic totus ĩfantul9
a patre eſt, ſed non totaliter, quia ad ei9 gene-
rationem etiã mater ipſa partialiter cõcurrit
Marti- Errant igitur vniuerſi, qui liberꝝ arbitrium
niani. poſt hũani generis ruinã rẽ eſſe de ſolo titulo,
& eius voculã ex Platonicis & Ariſtotelicis
Melãc. erupiſſe ſcholis profitentur. Errant nimirum
etiam

etiam hi, qui omnia euenire de neceſſitate cũ Stoicis affirmãt: atq; libero arbitrio ſola exter-na opera tribuũt. Errant quoq; & hi, qui libe- Corolſt rum arbitrium nõ actiue, ſed paſſiue tantum in operibus deo placitis ſe habere cõfitentur, non intelligentes ſcripturam, ve℞ virtutem eius abnegantes. Tertia demum appellatur glorificata libertas, quã Paul⁹ glorię liberta- tẽ nominat. Et ipſa (inquit) creatura libera- Ro.viii bitur a ſeruitute corruptionis, in libertatem gloriæ filio℞ dei. Et eſt ſuprẽa libertas, quæ ſanctis confertur in patria per Chriſtum do- minũ noſtrum, quam ipſo concedente expe- riemur, videbimuſq; ſicuti eſt. De qua vt diſp- utemus non eſt huius inſtituti, ob id incõcuſ- ſam eam ſagatioribus derelinquo.

Quando igitur bonũ opus a recreante gratia & libero procedit arbitrio, mercedem prę miũq; de eodem a domio cõſequimur, cõ- ſectaneum eſt, aliquod eſſe meritum in ſcrip- turis contentũ: quod a ſcholaſticis (vt aiũt) doctoribus, vel de cõgruo vel de cõdigno ap- pellitat. Nã ſi nullũ penit⁹ meritũ eſſet, ſcri- ptura ſacra nõen meriti toties nõ frequẽtaret fruſtraq; Cayn ad dñm diceret. Maior ẽ iniq- tas mea q̃ vt veniã merear. Et ĩ Eccleſiaſtico. Gñ.iiii. Fili mi in manſuetudĩe ſerua animam tuam Eccli.x

c iii & da

Eccl'i. xvi. & da illi honorem ſecundum meritū ſuū. Et alibi. Oīis miſericordia faciet locū vnicuiqꝫ ſecundum meritum operꝝ ſuorꝝ. Cernis igit̃ quo pacto nomenclatura meriti in ſcripturis locū obtīet ſacris, neqꝫ adeo ab ipſis extraneū eſt et peregrinū: queādmodū hæretici chriſtianæ religionis ac diſciplinæ inimici garriūt. Pro operibus ergo, quæ ex libero voluntatis proficiſcūtur arbitrio, meremur vel honorē vel cōfuſionem. Siquidem pro benefactis ex ḡtia, meremur vitam, gratiam, & gloriam. Pro malefactis vero, mortem & gehennam.

Gn̄. iiii Nōne ſi (īquit dominꝰ ad Cayn) bene egeris recipies? ſin autē male ſtatim ī foribus pctm̄ tuum aderit. At quia varia diuerſaqꝫ a dn̄o ꝑ benefactis conferuntur donaria, temporalia ſcilicet & ęterna, cōſequēs ē vt perſcrutemur quæ ex congruo, & quæ ex condigno hominibus conferuntur, ob quæ opera a domino miſericorditer ꝑmio donant̃. Qui enim ſunt ī ſtatu poſt peccatū & āte gratiam recreantē opera quidem bona faciunt q̄ præſentem hāc vitam claram efficiūt, ęternā tamen vitā nō conſequūtur. Vnde hi de cōgruo quidem, ſed non de condigno merentur temporalē remunerationē m, nō ob operis vt ex mero procedit libero arbitrio bonitatē, q̄ apud deū nulla eſt ſed ob diuinam clementiam: quæ nullū bonū

etiam

etiã q̊d ſpeciẽ tantũ boni præ ſe fert oſtẽditq;,
irremuneratum relinquit, ne nomẽ eius (vt
ſuperius oſtẽſum eſt) ab impiis blaſphemet:
qui ſi viderint ea quę ab ipſis bona diiudicant
non rẽunerari ſupra modum faciles leueſq; ad
blaſphemandum redduntur. Ideo diuina be-
nignitas eadẽ opera tẽporali mercede remu-
nerat: nõ ob operis (vt pręmiſſũ eſt) claritatẽ
verũ ob diuinã ſuam bõitatem, vt omnem i-
piis blaſphẽandi occaſionem tollat. Idipſum
quippe Petrus apoſtolorũ vertex oſtendit vt
Clemens in libris recognitionũ refert. In tã- Cle. li. vii. Re. circa fi- nem.
tum (inquiẽs) pudicitia deo placita ẽ, vt eti-
am his, qui in errore ſunt poſiti, nõnihil gr̃tię
ĩ præſenti cõferat vita. Nã futura beatitudo
illis ſolũ repoſita eſt, qui per gratiã baptiſmi
pudicitiam iuſtitiamq; ſeruauerũt. Hec ille.
Sic de cõgruo meruit remuneratuſq; eſt Na-
buchodonoſor Babilonicus, dicente domino
ad Ezechielẽ prophetã. Fili hõinis, Nabuch- Ezechi. xxix.
odonoſor rex Babilõis, ſeruire fecit exercitũ
ſuũ ſeruitute magna aduerſ9 Tyrũ: et merces
nõ eſt reddita ei, neq; exercitui eius de Tyro,
pro ſeruitute qua ſeruiuit mihi aduerſ9 eam.
Propterea hęc dicit domin9 de9. Ecce ego da-
bo Nabuchodonoſor regem Babilonis in t̃ra
Aegipti, & accipiet multitudinẽ eius & dep̃-
dabitur manubrias ei9, & diripiet ſpolia ei9

& erit merces exercitui illi⁹, & operi quo ſer=
uiuit aduerſus eam. Dedi ei terram Aegipti
pro eo ꝙ laborauerit mihi, ait dominus de⁹.
Ecce mi lector q̄ bon⁹ de⁹, remunerauit eum
qui tyrannidem exercebat, pro eo ꝙ fuit fla=
gellum dei, & poſt hoc miniſter ſuæ iuſticiæ
executorq́ꝫ diuinę ſentēcię neſcius, cui ſecun=
Exo. i. dum ſua demerita potius debebatur gehēna.
Sic de cōgruo remūeratę ſūt Aegiptie obſte=
trices, ſic Niniuitæ: ſic hypocritę, ſic ethnici
& impii hæretici, ac ſchiſmatici de congruo:
nō ob operis bonitatē, ſed ob diuinę bōitatis
imperſcrutabilem īmenſitatem remunerati
ſunt, qui aliquando dominum audituri ſunt
dicētem. Neſcio vos. Amen dico vobis rece=
piſtis mercedē veſtram. Hic liquido colligit,
ꝙ exuberātiſſima dei bonitas, nullum bonū
quod vel ſpeciē boni pre ſe fert, irremuneratū
preterit. Munere quidē temporali, quē ſpiri=
tuali secūdum eternam ſuā ſapientiā īdignū
iudicat, aut ſpirituali (ſi de electis ē) viſitās
cum aliquo dono gratię: vt ad ſalutē accedat.
Qua ex re colligit, ꝙ peccatores & infideles
ad opera (vt aiūt) ex genere bōa ſunt cohor=
Daniel. iiii. tandi. Sic Daniel ſanctus, Nabuchodonoſor
regi adhuc īfideli ſuaſit. Cōſiliū meū placeat
tibi, & peccata tua eleemoſinis redīe, & ini=
quitates tuas miſericordiis pauperꝫ. Et pro=
babile

babile eſt, ꝙ ei acquieuit quem tanti appreci-
abatur. Vnde & cõſequenter in veri dei cog-
nitione a deo fuit illuminatꝰ, et ad eius cultũ
conuerſus. Poteſt autẽ tale opus dici meritũ
de congruo, ad aliquam gratiam recipiendã
ſaltem gratis datam, qua vlterius prouehat
ad ſalutem. Sic ꝙ ibi cõgruitas non accipiat
ex operis bonitate, ſed ex diuinę bonitatis ĩ-
menſitate. Obid pleriq; nondum recreatiõis
gratia renati, dum ab iniquo ꝓpoſito ĩ opere
bono, per ſolam gratiam gratis datã cor ſuũ
auertũt, & finẽ operꝝ deũ cõſtituũt, fatiẽtes
vt theologi dicũt, ꝙ in ſe eſt, merentur recre-
ationis gratiã, ſeu gratiam gratum facientẽ
de congruo, nõ ob operis vt ſepius repetitũ ẽ
bõitatẽ, quã deus in ipſis adhuc floccipẽdit
verꝝ ob ſuã miſericordiã, & ĩmenſã bõitatẽ
qua facientẽ q̃d in ſe eſt, per ſolã gratiã g̃tis
datam nõ preterit, ſed miſericorditer viſitat
& q̃ ea quæ cõdidit diligit, quaq; omnes vult i. Tĩo.
ſaluos fieri, et ad agnitiõem veritatis venire. ii.
Meritum ergo cõgrui nõ penes opera liberi
arbitrii, ſed penes diuinã benignitatẽ pẽſitat
Et quãq̃ opꝰ huiuſmodi ſimpliciter ſit malũ
q̃a caret circũſtãtia vltimi finis, & ſi habeat
aliquo modo finem particularem bonum in
genere morꝝ. Caret et merẽdi pĩcipio gratia
videlicet recreante, ſaluante & gratum fatiẽ-

 te

te, dicitur tamē ſecūdū quid bonū, reſpectu ſui cōtrarii, vt honorare parentes ex naturali affectu, vel propter tēporale cōmodū bonū iudicatur, reſpectu ihonorationis eorꝝ. Qui vero ſunt i ſtatu ꝑ gratiā recreatiōis reſtituto, & opera recta per eādem gratiam preuēti efficiūt, eiſdē operibus merentur de cōdigno gratiam & gloriam, vitamq; quæ finem non habet: nō ob operis vt a libero ꝓcedit arbitrio dignitatem, q̂d ex ſe confuſione dignum eſt: verꝝ ob recreātis gratię (vnde primatum obtinet) imenſitatē. Adeo enim diligit dōinus regenerratiōis donū, vt quicqd ex eo ꝓgredit̄ etiam vltra condignum remunerat irremuneratumq; non præterit. Et ideo dum noſtra merita rēunerat: quid aliud facit q̄ (vt Augꝰſtinus inquit) ſua dona in nobis coronat? De iuſtis ſiquidē de cōdigno rēuneratis, in libro
Sa. iii. Sapientie ſcriptū ē. Quoniā deꝰ tētauit eos (iuſtos ſcilicet) & inuenit eos dignos ſe. Nā ſicut ſunt opera riſu & cōfuſiōe digna: ſic ſūt opera gloria & honore digna. Que enī ex nobiſipſis tantū ꝓdeunt cōfuſione digna ſunt, quæ vero principiū non ex nobis, ſed ex regeneratiōis gratia accipiunt, nō cōfuſione verꝫ vberiori ḡtia & gloria digna ſunt. Si enim vt ſcriptura teſtat̄: excellentiori honore Aſſue-
Heſt. vi rus rex, condignum ęſtimabat Mardocheū

gene

genere Iudeū, ꝓ in ſe bñfactis officiis, multo
magis cœlorꝝ rex: cōdignos reputabit vberi-
ori ḡtia & gloria, voluntatē ſuā ꝑ ḡtię recrea-
tiōis adiutorium nō omittētes. At dicet qs
ex Paulo tergiuerſandi viā quærens. Exiſti-
mo enī (is īquit) ꝙ nō ſunt cōdignę paſſiōes Roma
huius temporis ad futurā gloriā: quę reuela- viii.
bitur in nobis. Conſectaneum ergo eſt: nullū
eſſe meritū in nobis neq; de cōgruo neq; de cō-
digno. Verꝝ paſſiones huius temporis, ſi ex
ſolo ꝓnaſcuntur ꝓgrediūturq; libero arbitrio
ꝑfecto nō ſunt cōdignę ad futurā gloriā, ſi ve-
ro ex recreationis ḡtia, libero conſenciente
arbitrio cōcipiūtur generāturq;, cōdigne ſūt
ad futurā gloriā, & hoc ex dei ordinatiōe: vo-
luntate, atq; decreto. Vult enī deus ordīata
voluntate ꝓ huiuſcēodi operibus vl' vberiorē
præſtare ḡtiā vl' gloriā. Quia ḡtiā & gloriam Ps.
dabit dominꝰ. Et de plēitudine eiꝰ nos omēs lxxxiii
accepimꝰ ḡtiā ꝓ ḡtia. Ex dei ſiquidē volūtate Ioā. i.
operibus noſtris ꝑ recreatiōis ḡtiam factis,
meremur de cōdigno ḡtiā et gloriā, verꝝ non
ſimpliciter & ꝓprie. Nā ſimpliciter & ꝓprie
ꝓ nullo opere aſtrīgitur deus, neq; de cōgruo
neq; de cōdigno dare ḡtiā vl' gloriā, ſed libere
et ſpōtanea ordīata volūtate, vniuerſa diſtri-
buit & cōfert. Nō ob operis claritatem, verꝝ
ob recreātis ḡtiæ īperluſtrabilem īmēſitatē,
quā

quã nobis dare & in ſinẽ vſq; ĩ nobis cõſerua-
re dignetur Ieſus Chriſtus dei filius, qui eſt
deus ſuperbenedictus in ſęcula. Amen.

PROBLEVMA DE LI-
bero arbitrio Lubecę diſputa-
tum Sub anno dñi. M.D.
XXVII. Vltima
Auguſti.

AN HOMO A DEO MAXIMO bene recteq; conditus, & ob protoparentis ĩ-obediẽtiam lœthali vulnere ſautiatus. Liberꝝ retinuerit voluntatis arbitrium, quo ſanari queat, ſolius legis, doctrĩæ aut naturę adminiculo adiutus.

i Primoplaſtus Adam, qui non a ſe: ſed dei optimi ordinatione ac voluntate, bon9, per-fectus, rectuſq; creat9 eſt, ſpontanea & libera voluntate, ſerpenti cõſentiendo, et conditori ſuo inobediẽdo, malus, nõ natura: ſed morũ qualitate eſt effectus, vnde nõ minorẽ defec-tionũ & erũnaꝝ multitudinem, q̃ criminũ occaſionem & originem traxit.

ii Sed neq; q̃ de ĩtegritate atq; natura ſeu ſub-ſtantia ſunt hominis: ſed quæ ipſam decorã

formo

formoſamq; effitiunt, vt eſt lumen: decuſq; v:
tutum per iobedientiæ crimen ,fraude inui:
dentis ſunt ablata , quod veritas ipſa ītelligi
dedit, cum ait. Qui etiā deſpoliauerūt eū &
plagis impoſitis abierunt, ſemiuiuo relicto.

Accepit homo per conditoris gratiam li: iii
berꝫ voluntatis arbitrium, quo in perceptis:
cœlituſq; collatis bonis perſeuerare poſſet, ſi
auxiliātem dominum nō deſeruiſſet, verꝫ vt
ab eo defecit, vniuerſa perdidit per quę ad ęte:
nam proficere potuit vitam, retentis ſolum
his per quæ ad temporalē ꝑficit honeſtatē.

Arbitrii ergo libertate, quiſquis poteſt ꝑ iiii
ſuo arbitrio cūcta vitæ præſentis opera: quæ
ex bono naturæ proficiſcūt operari, ſiue bōa
ſiue mala ſint, externa & interna: vt de pub:
licanis, æthnicis, peccatoribus, malis parē:
tibus, dominus concludit.

Errāt profecto qui Picardicis neniis inuo: v
luti, liberꝫ arbitrium poſt peccatū, rem cau:
ſant eſſe de ſolo titulo, & qui Stoycis diſcipli:
nis imbuti, omnia de neceſſitate euēire affir:
māt, & qui internos affectꝰ prorſus negāt in
noſtra eſſe poteſtate, quiq; illius penitus tol:
lūt actiuitatē. Negās enī(īquit Auguſtinꝰ)

liberꝫ

liberꝝ arbitrium, pro catholico cēſendꝰ nō ē.

vi Retinuit homo poſt ruinā liberꝝ arbitriū ſed eo reparari: ſanariq; nequit etiam per legē doctrinam, aut naturam adiutus. Nam ſi ꝑ legem vel naturam, vel quicquid aliud, citra Chriſtū, eſſet iuſtitia, Chriſtꝰ gratis mortuꝰ eſſet: quod qui diceret hęretico reuera falleret̃ ſpiritu: nō intelligens vocem Chriſti dicētis. Sine me nihil poteſtis facere.

vii Proinde ſi fuit qui naturali ītellctu conatꝰ ſit vitiis reluctari, huius tātum tēporis vitā ſteriliter ornauit. Ad veras autem virtutes, æternamq; beatitudinem non profecit. Sine cultu enim veri dei (inquit Ambroſius) etiā quod virtus videtur eſſe, peccatū eſt, nec pla: cere vllus deo ſine deo poteſt.

viii Cæterꝝ quēadmodum lex iubere nouit nō liberare: ſic doctrina docere non ſpiritū dare, neutra enim eſt gratia quæ iuuare nouit: ſed neq; g̃tia ē natura, vt īpie Pelagiꝰ hallutinat̃ ſed qua ſaluatur natura & iuuatur voluntas, quę haud quaq̃ iuuaret: ſi ſat eſſet voluntas.

ix Quādo diuidebat altiſſimꝰ gētes & filios Adā, vt vias ſuas ingrederētur dimiſit, g̃tiā

creati

creationis & bonitatis ſuæ dona, qua ſolem
oriri facit ſuper bonos & malos, generale q̄q;
prouidentię curam nō ſubtraxit, qua adiuti,
legalia præcepta ex elementorum obſequiis:
ac teſtimoniis, vt ſint inexcuſabiles, didice-
runt.

Tametſi plerīq; ſola creationis gratia, ſeu x
generali (vt aiūt) influxu adiuti, cupidita-
tes ſuas iuſtitiæ atq; honeſtatis legibus tēpe-
rarunt, præſentemq; vitam decenter ornarūt
vt ethnici multū orando, hypocritæ frequēt
ieiunando & eleęmoſinas largiendo, nihil tn̄
ſupra mercedem tēporalis glorię acceperunt
æternæ enim beatitudinis pręmium nō ſunt
conſequuti.

Gratia igit̄, non q̄ mundo naſcimur: ſed q̄ xi
chriſtiani & filii dei nominā̄ur & ſum⁹, p̄ori
maior, digniorq; exiſtēs: q̄ per Ieſum Chriſt-
um facta ē, renouamur, recreā̄ur: rēaſcimur:
q̄ & ipſi cū ſum⁹ iuſtificā̄ur, & a morte ad vi-
tā, de tenebris ad lucem: de regno Satanæ ad
īperiū filii dei traſferimur. xii

Sicut ꝓuenimur a creatiōnis gr̄tia vt ſim⁹
ſētiam⁹, ītelligam⁹ atq; velim⁹, ea q̄ ptnēt ad
tēporalis vite decorē. Sic ꝑ recreatiōis gr̄tiā ꝓ-
uenimur vt bōi ſim⁹: bene ſentiam⁹: recte itel-
ligam⁹: atq; q̄ deo placita ſūt catholice velius

Quēad

xiii Quēadmodū per generalē diuini reſpectus influxum non tollitur ſed iuuatur, ī his quæ ad trāſitoriā ꝑtinēt vitā, volūtatis naturalis libertas. Sic per regenerationis gratiā, quę ꝑ ſpiritū ſāguinem & aquam frequentatur, nō adimitur, ſed iuuatur eadē libertas: vt q̊d antea ꝑfuit ad pręſentis vitæ decorem, nūc ꝑſit ad æternę & īmortalis vitæ ſplendorem.

xiiii Naturalis volūtatis libertas, penes velle ac nolle: & non penes additamenta quę ſunt bonum & malū, penſitatur, quoꝝ vnum ex gratia, alteꝝ ex vitio originatur Paulo dicēte, Abundantius illis omnibus laboraui, nō ego autem ſed gratia dei mecum. Si autē q̊d nolo malum facio, iam nō ego operor illud, ſed q̊d habitat in me peccatum.

xv Gratia ſaluans atq; recreās: vt Bernhard⁹ inquit: ſic cum libero voluntatis operatur arbitrio: vt illud præueniat & deinceps ſibi cooperetur: ita vt id quod a ſola gratia cœptum eſt pariter ab vtroq; perfitiatur: vt mixti non ſingillatim: ſimul non viciſſim per ſingulos ꝓfectus operētur: nō parti gratia parti liberꝝ arbitrium: ſed totum ſingula opere īdiuiduo peragunt: totum quidem hoc & totum illa.

Quēad

Quemadmodũ præter iniuriã conditoris vnaquæq; creatura per g̃tiam creationis ſeu generalẽ ĩfluxũ operatiões proprias exercet, Sic citra creatoris deſpectũ hominis liberũ arbitrium a gratia recreationis præuentum & adiutũ, propas ſpõtaneas & liberas elicit opationes. Nullũ q̃q; libero arbitrio fit p̃iudi-tium q gratiæ in operibus rectis primas tri-buatur. Sicut neq; g̃tiæ, q voluntas ei coopa-tur, quicq̃ decrpitur. xvi

Qñ peculiare ẽ gratiæ vt recreet: viuificet: illũinet, aſſimilet, acceptũ reddat, & affectũ ſuſtollat. Quid mirabere? ſi opus ex g̃tia pro-fectum dicatur ex condigno vberiore mereri g̃tiam et gloriã, nõ ob operis: vt a libero pdit arbitrio: bonitatẽ, ſed ob recreantis g̃tię vnde bõitatem accipit, abyſſalem largitatẽ. Caue ergo dum meritũ negas ſecerni in cõdigni & cõgruitatis, hæreſim ĩcidas Stoyce, ne dicã ſtolide, abſolute neceſſitatis. xvii

Homo enĩ ſuis derelictus naturalibus ex ſolo libero arbitrio, neq; de congruo, neq; de condigno: ſimpliciter et pprie quicq̃ meretur. Mereri tamen p g̃tiam gratis datã: ſecũdum quid, de congruo dicitur g̃tiam iuſtificante, & per generalem reſpectum temporalem re- xviii

muneratiōnem, dum vel facit (vt Scolaſtici dicunt) q̄d in ſe eſt, vel dum opus facit ex genere bonū, nō ob operis bonitatē, quæ apud deum nulla ē, ſed ob diuine maieſtatis benignitatem, quę nullum bonum etiā q̄d ſpetiem ſolummodo præ ſe fert irremuneratū p̄terit. Meriti igitur cōgruitas nō penes opus liberi arbitrii, ſed penes diuinā bonitatē æſtimat̄.

ALIA DE SACRAMENTIS queſtio.

AN DEVS OPTIMVS MAXIMꝰ q̄ i q̄uis lege oportuna remedia, humāo tuliſſe generi cōprobat̄, contra peccati decreta. Eccleſiaſtica ſacramenta īſtituerit roborauerit q̄, aduerſus Vuicleffiſtarꝫ neotericorū q̄ verſutiſſima deliramenta.

Deus optimꝰ maximꝰ, vt lapſo ſuccurreret homini, aduerſus peccati decreta, in q̄uis lege ſalutaria cōprobat̄ tuliſſe remedia, ꝙ ab Adam aduſq; Abrahā ſacrifitia cōſtet fuiſſe, quæ his ipſis temporibus, abſq; legis diſtinctione, diuinitus inſpirata, inſtitutione p̄mi hominis obſeruata.

Hæc aūt ſacrifitia: aut animaliū ſanguine aut

aut aliarum oblationum incenſis perficiebant; non quod fumo, aut pecudū mortibus, deus obłectaretur vt Alkindus blaterauit: ſed vt plata ab initio ī prothoplaſti preuaricationē ſētētia, ac ī poſteros illius iudicium dei ineluctabile deprehenderetur.

Iudicium (inquā) quod tātiſper, & nati natorum: & qui naſcuntur ab illis, oportuit experiri, & perferre, cōtra Pelagianorum deliramenta: donec eiuſcēodi generali morbo gratia dei deſtīatum exhiberet antidotum, ac morti omniū vita cūctorum (quæ Chriſtus eſt) ſuccederet. iii

At hoc antiquum redemptionis cōſilium, ſanctis patribus reuelauit deus vti paulatim homines paſſioni aſſueſcerēt, & morti neceſſarie, voluntarie mortis opponerēt libamina pœnam in medelam, & ſuppliciū ī remediū cōmutarent. iiii

Ob quod, cū iam fidei tempora propinquarēt, imperata eſt circūciſio, & pars illa corporis (que voluptatum eſt ſemīarium, & libidinis officina) iuſſa etiā in paruulis amputari, vt proprii primitias ſanguinis, ei qui totum ſanguinem ſuū oblaturus erat: offerrēt, & cōmunia ſingulorum ſacrificia: ſingulare precederent v

holocauſtum.

vi Inter omnia autē veteris iſtrumēti, nihil circumciſione ſolemniꝰ, antiqua celebrauit religio, quā nō dūtaxat in Hebræos, ſed etiā in Phœnices & Arabes, ꝑatrum ꝑuexit tra= ditio.

vii Vbi vero Meſſias venit, de q̄ in libri capi te ſcriptum erat, vt morte ſua patris īpleret volūtatem, ceſſauerunt cum cæremonialibꝰ ſacrificia, adeo vt nullum poſt hac euāgelica fides voluerit appellā ſed cordis potius circū= ciſionē: et omnem tam mēbroꝝ q̄ affectionū gladio ſpiritus reſectionem.

viii Hæc inq̄, veteris inſtrumenti ſacramenta plenitudinis tempore accedēte, in ꝑfectiora cōceſſerunt ſacramenta, inter quæ baptiſmꝰ p̄mum obtinet locum qui in nube figuratus, ꝓphetis nunciatus, & in Iordanis flumine a Chriſto baptiſato fuerit inſtitutus.

ix Gratia deniq; huius ſacramenti, ac effica= tia (q̄ de abdito & ſecretiſſimo ſpiritusſancti munere emanat) ſic lauat q̄s parentalis labes īfecerat: vt nec actualis, nec originalis culpa poſt ablutionē maneat, quātumuis hoc ple= riq; ſuperba quadam temeritate aſtruāt, nec

Pauli

Pauli nec Auguſtini tāen (vt ipſi autumāt) ī hoc ſententiam cōplexi, ꝙ hyperbolim nō agnoſcunt, qua nō dūtaxat doctores: ſed euāgeliſtæ, interſcribendū, nōnunq̄ ſunt perusi.

Quiſquis igitur, ī nomine patris et filii et x
ſpiritusſancti: baptiſat: ſiue in catholica fide: ſiue in hæreſi, vel sciſmate, integrum tamen ſacramentum excipit: quātumuis ſalutem (quę virtus eſt ſacramenti) ſi extra eccleſiam catholicam ipſum ſacramentum ſuſceperit non aſſequatur.

Confirmationis etiā ſacramentū, q̄d nūc xi
chriſmatis vnctione ab epiſcopis fieri cernitur, ac in p̄mitiua eccleſia manuū īpoſitiōe extitit celebratum, a Chriſto, & nō dūtaxat ab apoſtolis, nec a cōcilio, nec ab eccleſia (vt hæretici blaterant) eſt inſtitutū.

Quod nequaq̄ pro ritu quodā eccleſiaſtico xii
ſeu cerionia ſacrāentali (vt nōnulli errones cōtendunt) ſed pro vero ſacramēto, ad ſanctificandum, ac non dumtaxat ad contrarias diſpoſitiones (inſtar ſacramentaliū) remouendum, a Chriſto eſt inſtitutū, qui etiā ipſius effectum abſq; materia cōferre potuit: ꝙ is, pro clauis excellentia, potētiam ſuam ſa

 cramē

cramẽtis non alligarit.

xiii Sacramentum corporis et ſaguinis ſui ip-
ſe dominus Ieſus Chriſtus inſtituit, cũ poſt
cœnam veteris paſchę: panem & vinũ ĩ cor-
pus & ſanguinem diuina potentia cõuertit.

xiiii Vuicleffiſtam ꝑfecto is agit, q̃ pręter ſãc-
toꝝ patrũ obfirmatam ſentẽtiam ac eccleſię
determinationẽ per cõſecratiõis verba: panis
& vini ſubſtantiam in veꝝ Chriſti corpus &
ſanguinem, trãſubſtantiari pernegat impia
blateratione cõtendens, vel illic (hoc eſt ſub
cõſecrata hoſtia) nõ eſſe Chriſtum niſi figu-
raliter, vel ſaltem ſubſtantiã remanere panis
poſt conſecrationem, quo ſic accidẽtia diuini
experirentur miraculi.

xv Hoc diuiniſſimum euchariſtię ſacramẽtũ
q̃d in re diuina (quã miſſam appellant) a ſa-
cerdote offertur & cõſecratur, ſacrifitium &
oblatio ꝓ viuoꝝ ac mortuoꝝ ſalute (contra
neotericoꝝ ꝓphana cõmenta) catholice nũ-
cupatur: id q̃d peculiare eſt euchariſtię ſacra-
mẽto, ꝙ hęc ſalutaris hoſtia: ei9 (q̃d in crucis
ara oblatũ extitit) ſacrificii Chriſti, eſt pręci-
pue repræſentatiua.

xvi Hallucinatur igitur, fingit, pĩgit & mag-
nopere

nopere a Chriſti inſtitutis aberrat qui poſtli-
minio reuocata Pigardorꝫ ſtoliditate miſſā
p̄uatā a layca cōmuniōe nihil differre cauſat.

Sicut vera pœnitētia ſecundum orthodo- xvii
xorꝫ patrum ſententiam, eſt pœnitenda non
admittere: & admiſſa deflere, ita ſatiſfactio ē
cauſas peccatorꝫ excidere, nec earꝫ ſuggeſti-
onibus aditum indulgere.

Hæc inq̄ pœnitentia a Chriſto prædicata xviiii
& obſeruata, & ſecunda a diuo Hyeronimo,
poſt naufragium tabula nūcupata, in contri-
tionē, confeſſionem, & ſatiſfactionem veluti
in potiora mēbra, nō a neotericis dūtaxat vt
blaterāt, ſed a vetuſtiſſimis ſanctis eſt diſcri-
minata.
Chriſtus igitur, dum prędicauit pœnitē- xix
tiā agite, ſic interiorē pœnitentiā & exterio-
rem carnis mortificationē docuit: vt pœnitē-
tiæ ſacramentū, eiuſqꝫ partes cōfeſſionem &
ſatiſfactionē, nō modo nō excluſerit, vt q̄dā
effutiunt, ſed conteſtantibus aliis euāgelicis
locis, penitus agnoſcēdas, & poſt fidei īuul-
gationē a cunctis obſeruandas expoſtularit.

Errat ergo quiſq̄s oris confeſſionē nō diui- xx
ni, ſed poſitiui iuris audatius debito definit,

hanc dūtaxat exiſtimans per Iacobi ſentētiam roboratā: cū longe verius extat a Chriſto hanc inſtitutam, ab apoſtolis īuulgatā & ab eccleſia practicatā, vt ex variis ꝓbātiſſimoꝝ patrū nō ſpernēdis ſentētiis liquido cōꝓbat.

xxi Peccatoꝝ ſupplicia quę hic clauiū v̄tute vł ſacramētoꝝ efficatia, aut gratiæ adiumēto, nō relaxant, in purgationis igne, vel alio q̊uis penaꝝ genere, vel etiam viuoꝝ ꝓ eiſdē ſatiſfactione in alio maius, in altero minus, cōtra vuicleffıcas gerras, ad plenū vſq; decoquentur.

xxii Præter hæc ſacramenta eſt & aliud ſacramentum quod infirmoꝝ vocatur vnctio, q̄d in extremis ſacerdotum miniſterio fit oleo ꝑ epiſcopum cōſecrato.

xxiii Hoc extremæ vnctionis ſacramentū a Iacobo apoſtolo ꝓmulgatū ad delictoꝝ remiſſionem: & corporalis īfirmitatis alleuiationē: contra Huſſitaꝝ & nuperā vueſalienſis ꝑfidiam, eſt non abſq; racione ſacramentum veꝝ, & non ſacramētale dūtaxat a Chriſto īſinuatum ac ꝑ eo ipſo ī ſancta & appoſtolica eccleſia cōtra Pikardoꝝ blaterati ōes, lōgis ſeculis practicatū.

xxiiii Sacerdotalis ordo(iuxta ſanctoꝝ patrū decreta iter eccleſiaſtica ſacramēta numera-

tus

tus)a Chriſto in vltima cena(vbi et inſtitu-
tus eſt)in ſolos preſbyteros cõceſſit, illis dũ-
taxat poteſtate in corpus Chriſti cõſecrãdũ
cõceſſa & cõmiſſa.

Quo circa minime audiẽdi ſũt, qui iuxta XXV
Vuicleffiſtarꝝ Huſſitarũq; execrabilẽ vanita
tem, quẽuis hominem baptiſmo ſacerdotem
cõſecratũ perhibent:(habiturꝝ ſcilicet ĩ corp9
Chriſti verꝝ & miſticũ hierarchicã poteſtatẽ

Tam et ſi ſacramẽta poſt peccatũ & ꝓpter XXVI
peccatũ ſua ſumpſerit auſpitia:matrimoniũ
tamẽ ante peccatũ a domino nõ ad remediũ:
ſed ad offitium legitur inſtitutũ, idq; per os
Adæ dum inquit, ꝓpter hoc relinquet homo
patrem & matrem:quod nullo minus etiam
Chriſtus in nouo inſtrumento ĩ fidelium ſin-
gulare remedium:approbauit & ratificauit.

Procul igitur procul eſte prophanæ Vui- XXVII
cleffiſticæ, Vualdẽſeſq;: & Pickardicæ nenię
quibus explodũt a deo inſtituta obfirmataq;
eccleſiaſtica ſacramẽta vnica ꝑfecto Chriſti-
anorꝝ ſolacia, ex deo auctoritatiue:ex Chriſ-
ti paſſione, meritorie, & ex fide, vt vniẽte, et
ex ipſis ſacramentis vt inſtrumẽtis, gratiæ,
quam figurant, collatiua, contra neotericas
cornicationes & blateramenta.

ALIA DE SACERDOTIO, ſacrifitio, atq; monachoꝝ votis i diſputati onem miſſa queſtio.

AN EXTERNVM ET VISIBILE (vt neoterici īquiūt) chriſtianoꝝ ſacerdotiū quo vnicum toti ſalutiferꝝ mundo , quottidie in dei offertur eccleſia ſacrifitiū , diuinitꝰ ſit inſtitutum.

Anq; Monachoꝝ omnium ꝓmiſſa & vota , preter fidem fiant , vti pickardicis delirāt nęniis.

i Deus optimꝰ maximus , vt lapſo ſuccurreret homini , in quauis legē ſacerdotium ordinauit , cuius miniſterio , ſacrificiis ſcilicet debitis , & oblationū incenſis , id q̊d in nobis ꝓpagatum erat peccatum tolleret , ne homo ad dei imaginem formatus , ꝑter omnē venię ſpē , ī abyſſum rueret extremę deſperatiōis.

ii Placuit itaq; altiſſimo , deo id patribus reuelante , vt qui naturæ lege primogenitorum acciperet ſortē , ſacerdotali fungeretur offitio quo munere Noe , Melchiſedech , Abraham Iob , & pleriq; alii īſigniter ſūt decorati. Neq;

aliq̄

aliquã fuerit vnq̃ natio, que ſacerdotali p̄ua-
ta extiterit dono.

Sed cum vniuerſę ferme mundi nationes iii
vnius dei cultum reliquerēt, ꝓprioſq; ſibi cō-
ſtituerēt deos, & cōuenientes placitoſq; illis
ſacerdotales penderēt rit⁹: ſecretiſſimo viciſ-
ſim dei conſilio, vnica eſt delecta familia (ce-
teris in reꝓbum ſenſum traditis) ĩ qua orbis
conſeruator & factor, debito coleretur ritu, q̃
fit vt Iſrahelitica: ad id efficiēdū electa ē gens
vbi Aaron eiuſq; ab eo originata ꝓgenies, di-
uino haud abſq; decreto: ſacerdotali fungeret̃
officio.

Præter legalis itaq; pontificis decretum, iiii
nemini phas erat incendere thura, aut dn̄o ĩ-
molare. Nam qui contra dei ordinationē q̄cq̃
huiuſmodi auſi ſūt attēptare, ob temeritatis
audaciā, diuīa mox aīaduerſione puniebant̃
Sic Chore Datan & Abyron, qui ſibi contra
Moyſen & Aaron ſacerdotem ſacrificantes
licenciam vendicare conati ſunt, penas ſtatĩ
penderunt. Sic & Ozias rex cum thuribulū
ferens, & contra legem dei ſacrifitium violē-
ter aſſumens: reſiſtente ſibi Azaria ſacerdote
obtemperare nollet & cedere, diuīa indigna-
tione cōfuſus, & lepræ varietate ĩ fronte ma-
culatus eſt.

At vbi venit temporis plenitudo, quando v

de ſinu

de ſinu patris, dei filius deſcendens, noſtram eligere decreuerat infirmitatem, vt fortia q̃q; mūdi cōfunderet: alioſq; ſibi elegit ſacerdotes vniuerſo mūdo excellentiores, qui meſſem (nō abſq; mercede) congregarent adfuturam, plebemq; pararent domino perfectam, ſanctam, et imaculatam. Quibus etiam in corpꝰ ſuum myſticum & verꝝ, plēiſſimā ex feruentiſſima qua dilexit nos charitate: largitus eſt poteſtatem.

vi Chriſtianorꝝ itaq; ſacerdotium (q̃d externū atq; viſibile a neotericorꝝ proauo Pickardt vocatur) a Chriſto inſtitutum, in ſolos p̄ſbyteros conceſſit: illis dumtaxat poteſtate in corpus Chriſti conſecrandum cōceſſa et cōmiſſa. Quocirca minime audiēdi ſunt q iuxta Vuicleffiſtarum Huſſitarumq; execrabilem vanitatem, quemuis hominē baptiſmo ſacerdotem cōſecratum perhibent, habiturꝝ ſcilicet in corpus Chriſti verꝝ & myſticum, hierarchicam poteſtatem.

vii Si (vt Pickardi, Pragēſiſq; Hieronymus blaterant) diuꝰ Petrus his verbis. Vos eſtis genus electum, regale ſacerdotium, quelibet baptiſatum præſbyterum ordinauit: potentē videlicet ſuper corpꝰ Chriſti verꝝ cōſecrādū

ex eadē

ex eadem recte pariq; auctoritate, imo Apo=
calipſis Ioannis, dū inquit. Feciſti nos reges
& ſacerdotes: quilibet chriſtian9: ī baptiſma=
te, rex & p̄inceps conſecratur, poteſtatē nac=
tus ſuper corpus Chriſti myſticū, id eſt, cūc=
tos alios laicos gubernandos. Sicuti ergo de=
ſtitutis veris ſacerdotib9: plebāīſq;, & epiſco=
pis, poſſunt: metipſi laici, corpus Chriſti cō=
ſecrare: & ſacramenta adminiſtrare, ita eadē
ratione, poterunt baptiſati ruſtici, deſtitutis
veris Nobilibus, Baronibus: Comitib9: Prī=
cipibus, ſibi ex ruſticis principes deligere. &
īſtituere, regios capeſcere faſces, & imperio
cunctis aliis dominari.

Cum deniq; ſpiritiloquus Paulus qui per= viii
optime quemlibet Chriſtianum ſacerdotem
eſſe nouerat: aduerſos tamen mēte corruptos
homines a deo inſtructus ſeu diuino (vt pie
creditur) numine edoct9 Epiſcopos, Preſbi=
teros: diacōes cuilibet ciuitati: vt eccleſiis p̄=
eſſent, præfecerit, qui miniſteria Chriſti atq;
officia populo diſpēſarēt chriſtiano. Profecto
inſinuat Pickardicam ſathanicamq; eos ge=
rere mentem: qui preter Chriſti: apoſtolorūq;
inſtitutum, impia blateratione contendunt,
nullum eſſe in nouo teſtamento ſacerdotium
niſi q̄d hūanis mēdaciis per Sathanā ſit erec=
tum

tum

ſx Chriſti itaq; aduerſari⁹ & eccleſiæ inimic⁹ & pro antichriſti precurſore is cenſendus eſt: qui omnes (nemīe dēpto) catholicę & apoſtolicæ eccleſiæ Epiſcopos, p̄ſbyteros & diacones, corrupta, iniqua, diabolica mente, temerarie diuerſis prophanis: etiā Chriſtiano & catholico viro, aduerſis nominibus: auſus eſt prophanare. Ea propter veris chatholicis glorioſi martyris Cypriāi carthaginēſis epiſcopi doctrina eſt amplectēda. Qui īquit. Fugiēdus eſt is: qui aduerſus Chriſti ſacerdotes facit: q ſe a cleri eius: vł plebis ſocietate ſecernit. Arma enim cōtra dei eccelſiā portat: cōtra dei diſpoſitionē repugnat: hoſtis altaris: aduerſus ſacrifitiū rebellis: pro fide perfid⁹ pro religione ſacrilegus: īnobſequens ſeruus: fili⁹ impius: frater inimicus: qui cōtemptis epiſcopis & dei ſacerdotibus derelictis: cōſtituere audet aliud altare: precē alterā illicitis vocibus facere: dominicæ hoſtię veritatem p falſa ſacrificia prophanare.

Domin⁹ noſter Ieſus Chriſtus, qui ſummus eſt dei patris ſacerdos: qq; prim⁹ ſemetipſum obtulit deo patri & hoc fieri ī ſui commemoratione precepit vtiq; ille ſacerdos vice Chriſti vere fungit: qui id q̄d Chriſt⁹ fecit

imitat

imitatur: et ſacrificium verum et plenū tunc offert in eccleſia: ſi ſic offerre incipit: ſecundū ꝙ ipſum Chriſtum viderit incæpiſſe.

At ſi tante dignitatis illa vnica noſtri redēptoris fuit oblatio: vt vna ad tollēda mūdi peccata ſufficeret: qui tāta auctoritate in ſācta introiuit in ſāguie proprio: vt deiceps nulla ſupplicātium poſtulatio ſāguine indigeret alieno. Attamen tā ingēs illius erga nos dep̄hēſa eſt benignitas: vt id quod ſemel egerit: ī ſui fieri memoriā præcepit. Ea propter illud quod a ſacerdote geritur: offertur: & cōſecratˢ aduerſus Pickardica verſutiſſima deliramēta: ſacrificium & oblatio: memoria & repreſentatio veri ſacrificii et immolationis in ara crucis factę: recte catholiceq; vocatur. xi

Sicut Chriſtus ſecundum Melchiſedech ordinē ſacerdos in æternum eſt atq; iuxta apoſtolum æternū habet ſacerdotiū ita profecto ſempiternum ſacrifitiū: perpetua & ſemp̄ manes eſt hoſtia tā in cœlo q̄ in altari: ſacerdotum miniſterio cōſecratus: niſi Pickardica ſtoliditate quis effutire velit: illic ſub conſecrata hoſtia Chriſtum non contineri. Eam obrem miſſā: catholice ſacrifitium dicimus tum pr̄pter illum qui æterna eſt hoſtia: tum xii

propter

ꝓpter ipſius ſacrificii a ſe in crucis ara facti commemorationem.

xiii Anathema itaq; ſint, & a quouis viro catholico ſūmopere fugiendi, hii qui veluti vulpeculæ & ſingularis ferꝰ deoliri ac depaſcere nituntur vineam domini ſabaoth & vias eiꝰ nō ceſſant ſubuertere rectas quiq; ꝓpter queſtū ſacerdotū miſſarūq; abuſum(eſto prochdolor multoꝝ maximꝰ ſit)ſacerdotiū Chriſti & vnicū eiꝰ ſacrifitiū quod Chriſti apoſtolorumq; eſt inſtituti, Pickardica veſania, & ſacrilego ore multis perhorrendis nominibꝰ audent prophanare, atq; e medio tollendum ſathanica mente dictis factiſq; docent.

xiiii Cum redemptor noſter omnem et ſolam ſuam actionem, noſtram voluit eſſe inſtructionem, exēplumq; omnibus in fide fundatis reliquit vt illiꝰ ſalutifera ſequerētur veſtigia, profecto caſtitatem, paupertatem, obedientiāq;, ac vitā euāgelicam ſic docuit, obſeruauitq;, vt quiuis homo ſe totum in obſequium Chriſti mancipare volēs, ea quę in ſe dextera plantauit altiſſimi libere, deo offerre, etiā per voti ꝓmiſſionē valeret, ſicut ſemetipſum dei filius pro nobis daturum oblaturumq; longe ante patribus & prophetis, etiā iureiurando

promiſit

promiſit: vt in ſe & nō in alio omnes benedictionem ſortirentur gentes.

XV Si igitur vnigenit⁹ dei filius: qui ob noſtrā ſalutem de ſinu patris, ī aluum virginis deſcendere dignatus eſt matris, multo maiora diligentib⁹ ſe promiſit, q̄ vnq̄ aliqua rationalis creatura illi viciſſim promittere poterit, licet id haud præceperit: ſed in hominis arbitrio reliquerit: congruum profecto eſt: & rōni etiam conſentaneum, niſi talpis foret cecior vt id q̄d a deo receperit homo, caſtitatem ſcilicet & obedientiam: atq; bona externa, deo ī iuge ſacrificium offerat, etiā per voti ꝓmiſſionem, doctrina Chriſti id inſinuante. Si vis perfectus eſſe vade et vende omnia que habes & da pauperibus, & veni ſequere me, exēplo apoſtoloꝝ & multorum credentium.

XVI Non itaq; audiēdi ſunt hii qui Pickardica ſtoliditate ſinguloꝝ monachoꝝ promiſſa & vota: præter fidem & ſcripturę auctoritatem fieri garriūt. Cum ea quę ab ipſis voto deo ꝓmittūtur atq; offerūtur a Chriſto ſunt ꝑdicata & obſeruata: atq; in noſtra ſimul cum voto relicta poteſtate. Deniq; cū vota veteris īſtrumenti: etiam Nazaręoꝝ nō fuere præter fidē facta quis arguet vota noui teſtamēti præter

fidē fieri, niſi is q Pickardicis oblectet' neniis alioquin Paulus: apoſtoliq; omnes, & in primitiua eccleſia multi credentes prçter fidem feciſſent, qui vt Cypriāo, Auguſtino, et Rabano placet: per votum omnia reliquerunt.

AXIOMATA SIVE THEOREMATA DE PECCATIS: FIDE: ET OPERIBUS

i Iugum graue vniuerſis Adç filiis impoſitum eſt, a die exitus de ventre matris eorum Eccl'.xl. Quia eram9 natura filii irç. Eph.ii. Cauſatiq; ſum9 omnes ſub peccato eſſe, ſicut ſcriptum eſt. Quia nō eſt iuſtus quiſq̄, nō eſt intelligens, non eſt requirens deum. Omnes declinauerunt ſimul inutiles facti ſunt: non ē qui faciat bonum, non eſt vſq; ad vnū. Ro.iii.

ii Sicut per vnum hominē peccatum in hūc mūdum intrauit, & p peccatum mors, Ita & in omnes homines mors pertranſiit, in q̄ omnes peccauerunt. Ro. v

iii Erat autē peccatum in mundo vſq; ad legē ſed non imputabatur, cum lex non eſſet: Sed regnabat mors ab Adā vſq; ad Moyſen, etiā in eos qui non peccauerunt, ī ſimilitudinem præua

præuaricationis Adæ. Ro. v.

Lex vero ſubintrauit vt abūdaret delictū. iiii
Ro. v. Et vt oſtēderet peccatū nō vt tolleret
Per legē enī cognitio peccati. Ro. iii. Et ſi per
legem iuſtitia, ergo Chriſtus gratis mortuꝰ
eſt. Gal. ii.

Quid ergo lex? Propter tranſgreſſionem v
poſita eſt, donec veniret ſemē cui promiſerat:
ordinata per angelos, in manu mediatoris.
Gal. iii.

At vbi venit plenitudo tēporis, miſit deꝰ vi
filium ſuum factum ex muliere, factum ſub
lege: vt eos q ſub lege erāt redimeret: vt adop-
tionem filiorꝝ dei reciperemus. Gal. iiii.

Qua propter deus qui diues eſt in miſeri- vii
cordia, propter nimiam charitatem ſuā qua
dilexit nos, cū eſſemus mortui peccatis, cō-
uiuificauit nos in Chriſto, cuius gratia ſalui
facti ſumus. Eph. ii.

Quo in carne apparēte: ſuſcitauit deꝰ cœli viii
regnum, quod in æternum non diſſipabitur,
& regnū eius alteri populo nō tradet. Daniel
ii. Quod ſoli pauperes ſpiritu aſcēdunt Ma-

e ii thei

thei .v. Qui illud ingrediūtur per multas tri-
tribulationes. Actuum. xiiii.

x Christo igitur dat⁹ est honor regni, poteſ-
tas, imperium, & principatus ſuper hume-
rum eius. Eſa. ix. Qui cum in forma dei eſ-
ſet: ſemetipſum exinaniuit: formā ſerui acci-
piens: & habitu inuentus vt homo: humilia-
uit ſemetipſum: factus obediēs vſq; ad mortē
mortē etiam crucis. Philipp. ii.

xi Propter quod & deus exaltauit illum, &
donauit illi nomē quod eſt ſuper omne nomē
vt ī nomine Ieſu omne genu flectatur, cœleſ-
tium, terreſtriū, & infernorꝝ: & omnis līgua
confiteatur, quia domin⁹ noſter Ieſus Chriſ-
tus in gloria eſt dei patris. Philipp. ii.

xii In quem credentes iuſtificamur. Quia nō
ex operibus iuſtitie que fecim⁹ nos, ſed ſecū-
dum miſericordiam ſuā ſaluos nos fecit. Ti-
tum. ii. Et facti ſumus immūdi omnes nos
& quaſi pann⁹ menſtruate, vniuerſe iuſtitiæ
noſtræ. Eſaię. lxiiii.

xiii Gratis igitur iuſtificati ſumus per redēp-
tionem quæ eſt in Chriſto Ieſu, quem propo-
ſuit deus propitiatorem per fidem in ſangui-
ne

ne ipſius, ad oſtenſionem iuſtitiæ ſuæ, propt
remiſſionē precedentium delictorum: in ſuſtē-
tatione dei: ad oſtenſionem iuſtitiæ eius ī hoc
tempore, vt ſit ipſe iuſtus & iuſtificans eum
qui ex fide eſt Ieſu Chriſti. Ro. iii.

Arbitramur ergo iuſtificari hominem ꝑ xiiij
fidem, ſine operibꝰ legis. Ro. iii. Attamen
probare debemus, quæ ſit voluntas dei bona
& beneplacens & perfecta. Ro. xii. qua di-
citur. Diliges proximum tuum ſicut teipſū.
Mathei. xxii.

Qui enim habuerit ſubſtantiā huius mū- xiiii
di, & viderit fratrem ſuum neceſſe habere, &
clauſerit viſcera ſua ab eo: quomodo charitas
dei manet in eo. Quapropter non diligamus
verbo neq; līgua ſed opere & veritate. i. Io. iii.

Fides igitur vera, id eſt, quæ per dilectio- xv
nem operat: ad iuſtificationē ſufficit. Quia
corde creditur ad iuſtitiam, ore autem cōfeſ-
ſio fit ad ſalutem. Ro. x. Ad quam aſſequē-
dam finaliter in habente facultatem: dilectio
proximi etiam ī operum exhibitione requi-
ritur. Quia ſi vis vitam ingredi ſerua māda-
ta dei. Mathei. xix.

Et quia

xvi Et quia caro concupiſcit aduerſus ſpiritum & ſpiritus aduerſus carnem. Gal. v. propter repugnantiam legis menbrorum & mentis Ro. vii. Ea propter, caro diuerſis frenanda eſt mortificationibꝰ, ne ſpiritui reluctet. Sed non abſq́ ſpiritus diſcretione vti Paulus, qui ait. Caſtigo corpus meum & in ſeruitutem redigo. I Corinth. ix.

SIT LAVS DEO

Excuſſum Francfordie cis Oderam in Cœnobio fratrum Minorum.
Anno domini M D
XXIX

155016

AB 155 016

ULB Halle 3
004 160 770

Sl

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-144370-p0073-9

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-144370-p0074-5

DE GRATIA ET LIBERO HOMINIS ARBITRIO: IN

eiuſdē iugulatores orthodoxum iuditiū
cuiuis cādido orthodoxoq; lectori diui-
nas ꝑſcrutanti litteras ꝑnecessariū. Sub-
nexis aliq̄t diſputatis, ī ſcholis Frāc-
fordianis & capitularibꝰ congre-
gationibꝰ Prouintię Saxonię
Sancti Ioannis Baptiſtę ad
amuſſim vſq; elaboratis
Per R. P. Andream
Scheunemā Mi-
noritam ſacrę
theologię
doctorē,
eiuſdē pūitię Miniſtrum editū.

AN. DO. M. D. XXIX.